UCHWAŁA NR XXI/61/2012
RADY GMINY ZIELONKI

z dnia 22 listopada 2012 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012 - 2016

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2001 roku, Nr 142, poz. 1591 ze zmianami), w związku z art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 roku, Nr 162, poz. 1568 ze zmianami), uchwala się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2012 - 2016 w brzmieniu załącznika nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zielonki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Zielonki

Ryszard Krawczyk

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXI/61/2012
Rady Gminy Zielonki
z dnia 22 listopada 2012 r.

Gmina Zielonki
Program Opieki nad Zabytkami
na lata 2012 – 2016

1. Wstęp

1.1. Charakterystyka Gminy

1.2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

2.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

3. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

3.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

3.1.1. Relacje ze Strategią Gminy

3.1.2. Relacje ze Studium

3.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

3.2.1. Zarys historii obszaru gminy

3.2.2. Krajobraz kulturowy

3.2.3. Zabytki nieruchome

3.2.4. Zabytki ruchome

3.2.5. Zabytki archeologiczne

3.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

3.2.7. Dziedzictwo niematerialne

3.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

3.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

3.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

4. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy, analiza szans i zagrożeń

4.1. Analiza SWOT

4.2. Ocena

5. Założenia programowe

5.1. Priorytety programu opieki

5.2. Kierunki działań programu opieki
5.3. Zadania programu opieki
6. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
7. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
8. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
9. Część graficzna programu opieki nad zabytkami
10. Aneksy
11. Literatura

Widok na kościół w Korzkwi

1. Wstęp

1.1. Charakterystyka Gminy

Gmina Zielonki położona jest w województwie małopolskim, należy do powiatu krakowskiego i graniczy bezpośrednio od południa z północnym, mocno zurbanizowanym terenem miasta Krakowa, osiedlami Tonie, Prądnik Biały i Prądnik Czerwony, od północy z południową częścią Ojcowskiego Parku Narodowego, gminami Skała i Iwanowice, od wschodu z Gminą Michałowice, a od zachodu z gminą Wielka Wieś. Zajmuje powierzchnię 48,4 km^2 i składa się z 19 sołectw: Batowice, Bibice, Bosutów-Boleń, Brzozówka, Dziekanowice, Garlica Duchowna, Garlica Murowana, Garliczka, Grębynice, Januszowice, Korzkiew, Osiedle Łokietka, Owczary, Pękowice, Przybysławice, Trojanowice, Węgrzce, Wola Zachariaszowska i Zielonki. Pod względem fizyczno-geograficznym, Gmina Zielonki w większej swojej części północno - zachodniej, położona jest na terenie Wyżyny Krakowskiej, w mniejszej, południowo - wschodniej, na terenie Wyżyny Miechowskiej. Pod względem geologicznym, leży na terenie Monokliny Śląsko – Krakowskiej, która graniczy od wschodu z Niecką Miechowską. Pod względem historycznym teren gminy Zielonki był zamieszkały już od czasów prehistorycznych. Położony w dolinach rzek, posiadał bardzo dobre warunki do osiedlania się człowieka. Najstarsze ślady osadnictwa, pochodzące z epoki neolitu, znaleziono w rejonie Batowic, Bosutowa, Bibic, Dziekanowic, Węgrzc i Zielonek. Lokalizacja stanowisk archeologicznych na terenie gminy nie wprowadza istotnego ograniczenia dysponowania nieruchomością, jednak nakłada obowiązek uzyskania opinii konserwatorskiej w przypadku planowania na terenie stanowiska inwestycji wymagającej prowadzenia prac ziemnych. Niezależnie od tego, tędy w średniowieczu przebiegały ważne szlaki komunikacyjne; z Krakowa na Śląsk, z Krakowa przez Skałę do Ogrodzieńca, z Krakowa przez Batowice, Bosutów do Torunia i Gdańska, a wzdłuż szlaków komunikacyjnych rozwijało się osadnictwo. Najstarsza zabudowa, zachowana tylko w pojedynczych przykładach, reprezentowana przez domy drewniane, kryte strzechą, na rzucie prostokątnym z sienią pośrodku, nie należy do najlepiej zachowanych obiektów kulturowych. Ważną rolę w krajobrazie odgrywają liczne zespoły i obiekty zabytkowe. Należą do nich kościoły reprezentujące różne style: kościół gotycki w Zielonkach i kościół barokowy w Korzkwi. Należy do nich częściowo odrestaurowany średniowieczny zamek w Korzkwi wraz z otaczającym go parkiem, wymagającym intensywnych zabiegów rewaloryzacyjnych, zabudowa folwarczna w Garlicy Murowanej i Korzkwi oraz zespoły dworsko-parkowe w Owczarach, Boleniu, Dziekanowicach, Węgrzcach, Batowicach i Korzkwi, które ze względu na przebudowę, albo utraciły wartości zabytkowe, albo wymagają gruntownej odnowy pierwotnych założeń

przestrzennych. Na uwagę zasługują również zwarte masywy starodrzewu wokół fortów i baterii należących do III około miejskiego pierścienia XIX- wiecznej fortyfikacji Twierdzy Kraków.

1.2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Celem opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2012-2014-2020 jest uporządkowanie i zintensyfikowanie działań mających na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy, promocji tych zasobów, a tym samym promocji Gminy jako miejsca ciekawego dla miłośników zabytków kultury i dziedzictwa narodowego. Szczegółowe cele zostały określone w paragrafie 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, należą do nich w szczególności; uwzględnienie w dokumentach strategicznych gminy i działaniach uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej, zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania, wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

- Art.7 ust.1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym /Dz.U. Z 2001r., Nr 142, poz. 1591 z późn.zm./
- Art.87 ust 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami /Dz.U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm./

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

2.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami winien być spójny z polityką państwa

określoną w dokumencie pn. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 oraz w Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, z polityką województwa określoną w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013, w Wojewódzkim Programie Ochrony Dziedzictwa i Krajobrazu Kulturowego Małopolski na lata 2005-2008.

Celem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 oraz Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 jest wypełnienie zadań, takich jak zadania określone w Priorytecie 1 - Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe i Priorytecie 2 - Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 1 i 2 mają na celu :

- budowę nowoczesnych rozwiązań organizacyjno - finansowych w sferze ochrony zabytków,
- kompleksową rewaloryzacja zabytków i ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych**,**
- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

W Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zamieszczono Program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe", w którym to Programie podstawowym priorytetem jest rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych, a w tym:

a) rewitalizacja historycznych obszarów miejskich;

b) ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego wsi;

c) rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja na cele inne niż kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, w tym zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych, parków i ogrodów;

d) rewaloryzacja i konserwacja zabytków budownictwa drewnianego;

e) rewaloryzacja i konserwacja zabytków romańskich;

f) rewaloryzacja zabytkowych cmentarzy oraz renowacja, ochrona i zachowanie miejsc pamięci i martyrologii w kraju i za granicą;

g) prowadzenie badań archeologicznych; i zabezpieczanie zabytków archeologicznych;
h) konserwacja zabytków ruchomych (niewchodzących w skład zasobów muzealnych), w tym w szczególności wystroju i historycznego wyposażenia kościołów w kraju i za granicą;
i) dokumentowanie zabytków (w tym badania naukowe i inwentaryzacja) w kraju i za granicą;;
j) zabezpieczenie przed skutkami klęsk żywiołowych, zniszczeniem, kradzieżą i nielegalnym wywozem za granicę zabytków ruchomych i nieruchomych;
k) ochrona zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego;
l) rewaloryzacja oraz prace remontowe i konserwatorskie w zabytkach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju.

2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny program opieki nad zabytkami winien być spójny z polityką województwa określoną w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013, w Wojewódzkim Programie Ochrony Dziedzictwa i Krajobrazu Kulturowego Małopolski na lata 2005-2008 oraz w projekcie Wojewódzkiego Programu Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010 – 2013. Powinien również być spójny z polityką Powiatu w tym zakresie, a więc spójny z Powiatowym Programem Opieki nad Zabytkami na lata 2009 – 2012.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego przyjętym w 2003 roku zawarto zadania mające na celu kształtowanie krajobrazu kulturowego poprzez, między innymi:

- Stworzenie systemu ochrony krajobrazu kulturowego;
- Zapobieganie rozproszeniu osadnictwa;
- Ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich;
- Ochrona tradycyjnych form gospodarowania,
- Ochrona zabytków i rewitalizacja starej zabudowy.

Celem Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013 są między innymi:
Zachowanie dla przyszłych pokoleń świadectw rozwoju kultury oraz ochrona i wzbogacanie Środowiska Kulturowego regionu. W województwie małopolskim znajdują się unikatowe zabytki oraz zbiory, które są niezwykle cenne z punktu widzenia dorobku kulturalnego kraju. Wiele z nich pozostaje jednak poza szerszym odbiorem, co powoduje ogromne problemy w prawidłowym ich utrzymaniu, zabezpieczeniu i ekspozycji. Dziedzictwem Małopolski są również rzemiosło,

zwyczaje, tradycje, folklor, kuchnia oraz niepowtarzalny krajobraz.

Dla ich ochrony konieczny będzie rozwój muzeów skansenowych oraz tworzenie parków kulturowych. Za najważniejsze w Strategii uznaje się znaczące zwiększenie nakładów finansowych przeznaczanych na prace związane z konserwacją zabytków i rewitalizacją. Za nie mniej ważne uznaje się programowy rozwój instytucji opieki nad zabytkami oraz podejmowanie działań edukacyjnych.

Celem działań na rzecz ochrony i kształtowania małopolskiego krajobrazu kulturowego jest zachowanie najcenniejszych walorów krajobrazu kulturowego w regionie oraz rewitalizacja obszarów problemowych i waloryzacja historycznych układów przestrzennych.

Główne działania to między innymi :

Odnowa zasobów wiejskich, a w tym:

- odnowa regionalnej architektury,
- dbałość o małą architekturę i zieleń,
- zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa,
- ochrona najcenniejszych zabytków „in situ”,
- zachowanie i ochrona tradycyjnego zróżnicowania krajobrazu wiejskiego.

Integracja wartości historycznych i tradycji lokalnych, a w tym:

- umacnianie tradycyjnych form działalności gospodarczej,
- identyfikacja wsi z produktami regionalnymi,
- wsparcie rozwoju turystyki opartej o ofertę agroturystyczną.

Formułowanie zasad ochrony i kształtowania strefy kulturowej, a w tym :

- wdrożenie programu ochrony zabytków architektury drewnianej,
- zapewnienie bezpieczeństwa obiektom zabytkowym,
- przeprowadzenie prac wynikających z systemu ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie ofert inwestycyjnych i pozyskiwanie użytkowników dla zabytkowych obiektów,
- rekompozycja urbanistyczna – porządkowanie przestrzeni,
- rozwój muzeów typu skansenowskiego.

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, a w tym:

- adaptacja obiektów i terenów poprzemysłowych, powojskowych i pogórniczych do nowych funkcji gospodarczych, kulturowych lub rekreacyjnych,
- dostosowywanie zdegradowanych obszarów dla potrzeb nowych inwestycji,
- powstawanie i rozwój – inkubatorów przedsiębiorczości, parków przemysłowych,

technologicznych, centrów zaawansowanych technologii,

- rekultywacja zdegradowanych terenów z przeznaczeniem na cele publiczne,
- tworzenie sieci współpracy instytucji użyteczności publicznej, mieszkańców, przedsiębiorców,
- poprawa infrastruktury komunikacyjnej,
- rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej i kulturowej przy wykorzystaniu zabytkowych obiektów,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej,
- przedsięwzięcia modernizacyjne w budownictwie mieszkaniowym,
- działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Celem Wojewódzkiego Programu Ochrony Dziedzictwa i Krajobrazu Kulturowego Małopolski na lata 2005-2008 są :

Sprawy dotyczące inicjowania, wspierania i koordynowania badań oraz prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechnianie i promowanie kultury i dziedzictwa kulturowego Małopolski. Program służy podejmowaniu planowych działań przez władze regionu, samorządy lokalne, służby konserwatorskie, środowiska naukowe i badawcze oraz gestorów i właścicieli zabytkowych obiektów i osób zainteresowanych bezpośrednio kulturą i dziedzictwem znajdującym się na terenie Małopolski. Koncentruje się także na wzbogacaniu małopolskiej oferty turystycznej. Programy edukacyjne oraz projekty promocyjne ujęte w Programie mają na celu upowszechnienie wiedzy oraz pobudzenie zainteresowania historią regionu, jego tradycją oraz kulturą. Zarząd Województwa Małopolskiego 4 września 2008 podjął Uchwałę Nr 808/08 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Wojewódzkiego Programu Opieki nad zabytkami na lata 2010 – 2012.

Celami Wojewódzkiego Programu Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010 – 2013 są :

Ochrona regionalnej przestrzeni kulturowej poprzez, między innymi; prowadzenie polityki zintegrowanej ochrony zabytków', przywracanie zabytków „do życia” poprzez włączanie ich w obieg gospodarczy, dopełnienie ochrony pojedynczych obiektów ochroną obszarową, ponowne określenie wartości zabytkowych obiektów oraz ich selekcja.

Zarządzanie regionalną przestrzenią kulturową poprzez, między innymi; zintegrowane zarządzanie wykorzystujące partnerstwo publiczno-prywatne i upowszechniające nowy model użytkowania zabytków w sektorze „czasu wolnego", wspieranie kreatywności mieszkańców Małopolski w dziedzinie badania, dokumentowania i opieki nad zabytkami.

Priorytetami, kierunkami, a następnie działaniami przekładającymi się na grunt gminy mogą być takie działania jak:

ochrona architektury miejscowej i tradycyjnej zabudowy, ochrona archeologicznego dziedzictwa kulturowego gminy, zapobieganie rozproszeniu osadnictwa, rewitalizacja zespołów zieleni i małej architektury, rewitalizacja obszarów poprzemysłowych poprzez poprawę estetyki i ładu urbanistycznego wraz z wprowadzeniem na te tereny funkcji społecznej, gospodarczej i kulturowej, opieka nad folklorem i sztuką ludową oraz zabytkami kultury niematerialnej, aktywizacja społeczności wiejskich w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego, tworzenie muzeów lokalnych i izb tradycji, wspieranie działań na rzecz tworzenia, rozwoju i promocji ponad gminnych produktów kulturowych, turystycznych i tradycyjnych np. szlaków turystycznych, produktów architektury, rzemiosła, wydarzeń kulturowych w, wykorzystujących zasoby i zwyczaje gminne.

Celem Powiatowego Programu Opieki na Zabytkami na lata 2009-2012 jest między innymi:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju gmin,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań promocyjnych i zwiększających atrakcyjność zespołów zabytkowych, obiektów i krajobrazu kulturowego dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych,
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami i przyczyniających się do racjonalnego wykorzystania środków finansowych na ratowanie i konserwację obiektów o szczególnych wartościach zabytkowych,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką

nad zabytkami,

- wspieranie aktywności społeczności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej odrębności i tożsamości,
- przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do absorpcji programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej.

3. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

3.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).

3.1.1. Relacje ze Strategią Gminy

W dokumencie pod nazwą Strategia Rozwoju Gminy Zielonki na lata 2010 – 2020 przyjętym przez Radę Gminy 27 września 2010 roku, zdefiniowano Cel nadrzędny Gminy w postaci sformułowania: „Zrównoważony rozwój ekonomiczny i cywilizacyjny gminy Zielonki". Cel ten powinno się osiągnąć, realizując 3 scenariusze, wśród nich scenariusz Nr 1 – „Zapewnienie atrakcyjności gminy jako miejsca do mieszkania osiedlania się, pracy i wypoczynku" poprzez, między innymi, realizację takich zadań jak: zadanie 1.4. „Rozwój oferty rekreacyjnej i turystycznej dla mieszkańców Gminy i miasta Krakowa" oraz zadanie 1.5. „Poprawa estetyki gminy i rewitalizacja walorów kultury materialnej". O ile poprzednia Strategia Gminy z 2001 roku skupiła się na zadaniach mających na celu utrzymanie atrakcyjności Gminy jako terenu inwestycyjnego, zarówno dla budownictwa mieszkaniowego, jak i infrastruktury towarzyszącej, to dopiero dzisiejsza nowa Strategia nadaje odpowiedniej rangi działaniom innym niż inwestycyjne, mające na celu zwiększenie atrakcyjności Gminy, również związane z ochroną i opieką nad zabytkami.

Rozwój oferty rekreacyjnej i turystycznej będzie można uzyskać poprzez realizację takich działań jak: budowa obiektów rekreacyjnych oraz tras rowerowych, docelowo łączących wszystkie dzielnice Krakowa z gminą Zielonki, stworzenie informatora, przewodnika (np. w formie strony internetowej) o ciekawych miejscach na terenie gminy, proponowanych trasach wycieczek rowerowych z Krakowa, wprowadzenie tablic informujących o walorach przyrodniczych, kulturowych (historycznych) i krajobrazowych, oznakowanie lokalnych atrakcji turystycznych.

Poprawę estetyki gminy i rewitalizacja walorów kultury materialnej realizować się ma poprzez takie działanie jak między innymi: zagospodarowanie przestrzeni publicznej i rewitalizacja walorów kultury materialnej, w tym: opracowanie planu rewitalizacji miejscowości.

3.1.2. Relacje ze Studium

Celem strategicznym Studium zgodnie z uchwaloną przez Radę Gminy „Strategią rozwoju Gminy Zielonki" to: „Zrównoważony rozwój ekonomiczny i cywilizacyjny gminy Zielonk**i.**

Z tego wyprowadzono cele główne o znaczeniu strategicznym. W sferze przestrzennej: harmonijny rozwój struktury przestrzennej gminy, którego podstawą będzie racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczo-kulturowego gminy i funkcjonalne powiązanie z regionem.

W sferze społeczno-gospodarczej: dynamiczny rozwój w podstawowych nurtach aktywności gospodarczej w takich jak: mieszkalnictwo z usługami, rekreacja i turystyka krajoznawcza, rolnictwo ekologiczne. Z punktu widzenia interesów społeczności gminy jako podstawę formułowania ustaleń Studium przyjęto cele operacyjne, a w nich między innymi;

W sferze społeczno-ekonomicznej:

- zwiększenie atrakcyjności usług z zakresu turystyki i rekreacji.

W sferze przyrodniczo-kulturowej:

- ochrona ciągłości systemu obszarów przyrodniczych w strukturze gminy,
- redukcja uciążliwości dla środowiska wynikających z rozwoju gospodarczego,
- rekultywacja terenów po eksploatacji surowców mineralnych,
- utrwalenie atrakcyjności i tożsamości gminy poprzez zachowanie istniejących wartości środowiska przyrodniczego,
- zachowanie naturalnych walorów krajobrazu,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- kształtowanie współczesnej zabudowy w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym i kulturowym,
- kreowanie przestrzeni publicznych o wysokiej jakości i znaczeniu dla wizerunku gminy.

W sferze przestrzennej:

- ukształtowanie ciągłego systemu terenów rekreacyjnych w oparciu o istniejące zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Projekt opracowywanej nowej zmiany Studium zakłada, między innymi, iż celem polityki Gminy jest zachowanie i ochrona najcenniejszych zasobów dziedzictwa kulturowego posiadających wartości historyczne oraz duże znaczenie dla utrwalenia tożsamości gminy. Projekt Studium zakłada, że realizacja polityki polegać będzie na następujących działaniach:

1. ochronie prawnej zabytków architektury wpisanych do rejestru i ewidencji i aktywnym udziale Gminy w rewaloryzacji, właściwym zagospodarowaniu i wyeksponowaniu obiektów i zespołów zabytkowych, zachowaniu, odnowie i pielęgnacji zabytkowych zespołów

zielonych (parków, zieleni towarzyszącej fortom, alei drzew), promocji i informacji o zabytkach na terenie Gminy, udostępnieniu zabytków do zwiedzania turystom, ochronie stanowisk archeologicznych, dalszym wnioskowaniu o objęcie ochroną prawną obiektów o wysokich wartościach historycznych,

2. harmonijnym kształtowaniu sąsiedztwa obiektów i zespołów zabytkowych, poprawę wyglądu dysharmonijnej zabudowy w ich otoczeniu,
3. ochronie przed przekształceniem zachowanych historycznych układów urbanistycznych,
4. zachowaniu i wyeksponowaniu historycznych dominant układów przestrzennych (poprzez zakaz tworzenia konkurencyjnych, przesłaniających bądź negatywnych nowych dominant).

Zakłada wyodrębnienie 3 stref:

Strefy ochrony konserwatorskiej wyznaczone wokół obiektów i zespołów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków (**ZP**). W obszarze tym obowiązuje ochrona i właściwa ekspozycja zabytków, zachowanie historycznej sieci dróg i rzek, zieleni oraz granic działek. W przypadku otaczającej dysharmonijnej zabudowy obowiązuje poprawa jej wyglądu (w nawiązaniu do architektury obiektu zabytkowego). Wszystkie działania związane z zagospodarowaniem tych terenów, ewentualną działalnością usługową, wymagają akceptacji planowanych działań i dostosowania się do warunków podanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Obszar ochrony krajobrazu otwartego (R3) obejmuje duże kompleksy terenów niezabudowanych o wysokich wartościach krajobrazowych, wymagają one ochrony przed zainwestowaniem. Niezbędna infrastruktura techniczna powinna omijać te tereny, bądź w miarę możliwości wkomponowana w krajobraz. Szczególnej ochronie podlegają w tym obszarze elementy krajobrazu typu naturalnego.

Strefa ochrony stanowisk archeologicznych obejmująca stanowiska archeologiczne. Działalność budowlana jest możliwa tylko po uprzednim przebadaniu obszaru zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi oraz przy nadzorze archeologicznym.

3.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

3.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Najstarsze ślady osadnictwa na obszarze Gminy pochodzą z drugiej połowy okresu neolitu, czyli młodszej epoki kamienia. Teren ten, stanowiący niewielki fragment południowej części Jury Krakowsko - Częstochowskiej, miał duże znaczenie dla rozwoju osadnictwa ze względu na dostępność źródła surowca krzemiennego jako podstawowego narzędzia dla tego okresu neolitu,

sprzyjał też późniejszemu trwałemu osadnictwu rolniczemu ze względu na żyzne gleby w dorzeczach Prądnika i Rudawy. Zinwentaryzowane i częściowo odkryte stanowiska archeologiczne wskazują na istnienie na tym terenie licznych osad, od neolitu przez kulturę łużycką, celtycką /lateńską/ aż po czasy nowożytne, od kultury ceramiki sznurowej aż po okres wczesnorzymski, a następnie średniowiecze i XVIII wiek.

Znaleziska w postaci ceramiki malowanej i naczyń ręcznie lepionych z okresu lateńskiego odkryto na terenie Bolenia i w dolinie Dłubni. Ślady osadnictwa z okresu rzymskiego w postaci ceramiki i zapinek wykonanych z brązu twierdzono po obu stronach Prądnika, w rejonie Zielonek i Przybysławic. Okres wczesnego średniowiecza jest słabo udokumentowany na terenie Jury Krakowskiej i jeżeli występują jakieś ślady osadnictwa, to są one niezmiernie rzadkie i udokumentowane poza obszarem naszej Gminy. Od dawnych wieków jednak doliny rzek odgrywały znaczną rolę osadniczą. Późne średniowiecze reprezentuje zamek w Korzkwi /druga połowa XIV wieku/ oraz powstałe wokół niego siedliska w granicach Korzkwi i Grębynic, zwane Prądnikiem Korzkiewskim i liczne wzmianki w źródłach pisanych o osadach na terenie Gminy.

Chronologicznie wymienione są osady :

Rok	Nazwa	Źródło	Własność	Prawo niem.	Źródło
1160	Bibice	Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis	a) duchowna b) szlachecka.	1288 przywilej	Kodeks Polski
1230	Bosutów	Monografia opactwa Cystersow we wsi Mogile	a) szlachecka b) duchowna	1464 przywilej	Kodeks dyplomatyczny Małopolski
1260	Zielonki	Monumenta Poloniae Historica	a) duchowna b) duchowna c) królewska		
1263	Garlica Duch. Garlica Mur. /Teutonicalis/	Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława /KK/	a) duchowna b) szlachecka	1350 nazwa	Monumenta Poloniae Vaticana
1271	Trojanowice	-//-	książęca		
1274	Wola Zachariaszow-ska	-//-	duchowna	1274 lokacja	KK
1343	Pękowice	Dokumenty Klasztoru PP Norbertanek w Imbramowicach	szlachecka		
1344	Batowice	Kodeks	duchowna	1445	Archiwum

		dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława		sołectwo	Metropolitalne w Krakowie
1350	Dziekanowice	Monumenta Poloniae Vaticana	duchowna	1464 przywilej	Kodeks dyplomatyczny Małopolski
1350	Wgrzce	-//-	duchowna	1440 przywilej	-//-
1350	Owczary	Monografia opactwa Cystersów we wsi Mogiła	szlachecka		
1352	Chochoł karczma	Kodeks dyplomatyczny Małopolski	szlachecka		
1352	Korzkiew góra z rolami	-//-	szlachecka		
1356	Grębynice	Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława	szlachecka	skotnica	Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych
1367	Marszowiec	-//-	królewska		
1381	Garliczka /Garlica Śred./	-//-	mieszczańska		
1387	Januszowice	Starodawne Prawa Polskiego Pomniki	szlachecka	skotnica	Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych
1388	Korzkiew zamek	-//-	szlachecka		
1389	Boleń	-//-	szlachecka		
1389	Przybysławice	-//-	szlachecka		
1400	Brzozówka /Wola Brzozówka/	-//-	szlachecka		
1400	Garlica Dalsza Garliczka	-//-	szlachecka		
1497	Sudół	Kodeks dyplomatyczny Uniwersytetu Krakowskiego			

Tędy przebiegały północne szlaki krakowskie, jedna z Krakowa doliną Prądnika w kierunku Ogrodzieńca i dalej do Wielkopolski, odchodząca przed Korzkwią w kierunku Brzozówki i Skały,

druga między Węgrzcami a Bosutowem, doliną Dłubni w kierunku Miechowa. Tutaj nad Prądnikiem powstawały młyny, które były przyczyną dynamicznego rozwoju piekarstwa. W XVI wieku w parafii Zielonki zanotowano aż 50 piekarzy. Zawodem tym trudnili się oprócz Zielonek, mieszkańcy, między innymi, Trojanowic, Woli Zachariaszowskiej, Garlicy Murowanej i Bibic. W początkach XVII wieku rozwinął się na terenie gminy również przemysł papierniczy, czego dowodem były istniejące papiernie w Korzkwi i Grębynicach. Gospodarka rolna oparta była na gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej, w tym gospodarstwa zagrodników, sołtysie i kmiece. W średniowieczu istniała na tym terenie rozwinięta sieć parafialna. Okręgi parafialne w końcu XVIII w. przedstawiały się następująco:

Parafia	Wezwanie	Inne wsie w okręgu parafialnym
Giebułtów	św. Idziego	Garliczka, Garlica Górna, Januszowice, Pękowice, Przybysławice, Trojadyn, Trojanowice
Korzkiew	św. Jana Chrzciciela	Brzozówka, Grębynice, Owczary, Narama
Raciborowice	św. Małgorzaty	Batowice, Dziekanowice, Kantorowice, Kończyce
Zielonki	Narodzenia NPP	Bibice, Garlica Duchowna, Tonie, Trojanowice, Witkowice, Wola Zachariaszowska.

Nad Dłubnią własnymi dobrami dysponowała krakowska kapituła katedralna. Do kanoników należały, między innymi, po kilka łanów liczące wsie, Bosutów, Dziekanowice, Batowice, Węgrzce. Szlachecką część Bosutowa kapituła wykupiła w 1471 roku, sołectwo w Batowicach w 1524 roku i założyła tam własny folwark, podobnie jak w Węgrzcach. U schyłku XVIII w. Bosutów liczył kilkanaście chałup i około 100 mieszkańców, nieco więcej liczyły Dziekanowice i Batowice a dwukrotnie więcej Węgrzce. Majątek królewski stanowiły bogate wsie będące w administracji wielkorządców, Zielonki z dworem Marszowiec oraz Trojanowice. W 1521 roku za pożyczkę udzieloną królowi otrzymał je w dzierżawę mieszczanin krakowski Jan Boner, następnie przechodziły one z rąk do rąk, aż do ponownego ich włączenia w dobra wielkorządców w 1679 roku. W części wielkorządowej Zielonek w XVII wieku istniały 4 młyny wodne poruszane wodami Prądnika, stanowiąc prężny ośrodek młynarski, w niewielkiej części należące do kapituły krakowskiej. W 1789 roku wieś liczyła 463 mieszkańców. Do kapituły krakowskiej należały również Wola Zachariaszowska i działy w Garlicy Duchownej. Do norbertanek zwierzynieckich od XIII wieku należały w większości Bibice (w niewielkiej części należące do szlachty). Liczyły one 19 łanów kmiecych, 2 karczmy, 2 siedziby rodzin komorniczych, jednołanowe sołectwo i klasztorny folwark. Na północy Gminy własność mieszczan krakowskich i szlachty stanowiły tzw.

dobra korzkiewskie, zamek i wieś Korzkiew oraz Grębynice, Garliczka, Januszowice. Potem do dóbr tych doszła Brzozówka wraz z folwarkiem. Pod zamkiem w Korzkwi działał folwark i papiernia. Obok zamku stał browar, młyn, ślusarnia i karczma. Od roku 1760 działała prochownia. W końcu XVIII wieku Korzkiew liczyła 100 mieszkańców. Pozostałe osady takie jak Owczary, Garlica Murowana, część Duchownej, Przybysławice należały do szlachty.

Po II rozbiorze Polski (1793), Kraków, jak i jego okolice, będąc wolnymi od zaborów, stały się miejscem przygotowań do powstania i rozpoczęcia insurekcji kościuszkowskiej. Po zwycięstwie Kościuszki pod Racławicami, w dniach od 6 do 26 kwietnia 1794 roku jego wojsko stacjonowało w założonym przez niego obozie warownym w Bosutowie. Obóz ten otoczony okopami, broniony był przez artylerię złożoną z 33 dział, haubic itp., w tym również z dział rosyjskich zdobytych pod Racławicami. Tu też Kościuszko odznaczył i awansował bohatera chłopskiego Wojciecha Bartosza, nadając mu nazwisko Głowacki. W 1946 roku odsłonięto pomnik z kamienia, na którym umieszczono napis - „Pamięci pobytu T. Kościuszki w kwietniu 1794r.” Po kongresie wiedeńskim w 1815 roku, część północna obszaru dzisiejszej Gminy Zielonki znalazła się w zaborze rosyjskim, za linią Dziekanowic, Bosutowa, Bolenia, Węgrzc, Bibic, Garlicy Murowanej, Trojanowic, Pękowic, które to miejscowości wraz z Zielonkami znalazły się w granicach zaboru austriackiego. Pozostałością 70-letniego panowania Austriaków w Galicji są obiekty tzw. Twierdzy Kraków – ponad 130 fortów obronnych, z tego kilka na terenie Gminy. Największe z nich to Fort 45”Zielonki” i fort 47 „Łysa Góra” oraz mniejsze fort 44a „Pękowice”, fort 45a „Bibice”, fort 47a „Węgrzce. Podczas I wojny światowej, w roku 1914, w związku z działaniami wojennymi, wyburzono wszystkie zabudowania i folwark we wsi Bibice, dwór w Pękowicach, zabudowania wsi Węgrzce, Bosutów, Boleń i Dziekanowice. Częściowo uległy zniszczeniu Zielonki i Batowice. Po odbudowie wieś Bibice ponownie uległa zniszczeniu w roku 1927, w wyniku wybuchu prochu w forcie w Witkowicach.

Po odzyskaniu niepodległości, do reformy samorządowej w 1933 roku, na obszarze zaboru austriackiego, każda wieś stanowiła osobą gminę, natomiast na obszarze dawnego zaboru rosyjskiego, gminy były zbiorowe, liczące od kilku do kilkunastu wsi. Po reformie samorządowej powstały wszędzie gminy zbiorowe – Gmina Zielonki i Gmina Cianowice. W XIX wieku oraz w pierwszej połowie XX stulecia osadnictwo na terenie Jury nie uległo większym zmianom Nadal czynnikiem podstawowym, mającym wpływ od czasów średniowiecznych na zabudowę wsi, była sieć dróg oraz doliny rzek i potoków.

3.2.2. Krajobraz Kulturowy

Krajobraz kulturowy, zgodnie z ustawą o ochronie zbytków i opiece nad zabytkami, to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Powstał on w wyniku wielowiekowego oddziaływania ludzi na środowisko przyrodnicze, czego skutkiem niejednokrotnie było zaburzanie stosunków kulturowo– przyrodniczych i degradacja krajobrazu. Również często dobra kultury poprzednich epok były niszczone w imię pozyskiwania terenów pod nową zabudowę mieszkaniową lub działalność gospodarczą. Krajobraz kulturowy, przechowując świadectwo działalności jego dawnych mieszkańców, jest znakiem tożsamości danego regionu. Polityka władz Gminy, która uwzględnia tę zasadę i rozsądne planowanie przestrzenne, stwarza szansę na promocję walorów Gminy i rozwój tzw. turystki kulturowej. Dla ochrony krajobrazu kulturowego, bogactwa w postaci form geologicznych, przyrodniczych, fauny, flory, obiektów archeologicznych, zabytków architektury sakralnej, obronnej, rezydencjalnej, dworskiej i tradycyjnej zabudowy wiejskiej, utworzone zostały Jurajskie Parki Krajobrazowe, z których dwa obejmują swym zasięgiem większą część Gminy Zielonki - Jurajski Park Krajobrazowy „Dolinki Krakowskie" i Dłubniański Park Krajobrazowy.

W czasach Średniowiecza, wsie w Dolinie Prądnika i Dłubni stanowiły dobra królewskie, kościelne i szlacheckie. Ich rozwój na przestrzeni wieków ściśle związany był z sąsiedztwem miasta Krakowa. Oprócz produkcji typowo rolniczej na dobrych glebach w dolinach rzecznych, w oparciu o energię rzek, w ubiegłych stuleciach, nastąpił rozwój młynów, olejarni, papierni.

Średniowieczny zamek w Korzkwi z 1385 r. rozbudowany w XVI i XVII w. wraz z zabudowaniami folwarcznymi, kościół, plebania, kapliczka, cmentarz oraz park krajobrazowy, stanowią jeden z najcenniejszych zespołów zabytków, który w wyniku prac restauracyjnych, stanowi element „Strefy Parku Kulturowego „SK", obejmującej plany miejscowe miejscowości północnych Gminy, Korzkwi, Grębynic Przybysławic i Brzozówki.

Kościół w Zielonkach, zabytkowe nagrobki na cmentarzu parafialnym, dwie zabytkowe kapliczki, w tym jedna z XVII w., elementy krajobrazu poprzemysłowego w postaci 2-ch młynów wodnych i cegielni, domy z początku 20 wieku, zarówno drewniane, jak i murowane, budowle fortyfikacyjne oraz zasoby przyrodnicze w postaci form geologicznych – np. jaskinia na „Podskalu" - to przykład również obiektów będących potencjalnie elementami parku kulturowego południowej części Gminy. W powiatowym planie ochrony zabytków przedstawiono zestawienie tabelaryczne głównych uwarunkowań konserwatorskich w zakresie krajobrazu kulturowego dla wszystkich miejscowości powiatu krakowskiego, w tym dla miejscowości Gminy Zielonki. Uwzględniają one

zasoby materialne i krajobrazowe poszczególnych miejscowości, zestawienie wytycznych i proponowanych form ochrony krajobrazu kulturowego.

NAZWA JEDNOSTKI	STOPIEŃ WALORYZACJI						WYTYCZNE		PROPONOWANE FORMY OCHRONY	
Miejscowość	Zabytkowe			Współczesne	Mieszane		Strefowanie	Zakresy i kierunki działań	Parki kulturowe	Obszary kulturowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Zielonki			X		X		B,E,K	RKOM		
Bibice			X		X		B,E,K	RKOM		
Bosutów					X		K	KONT		
Brzozówka						X	K	KONT		
Dziekanowice						X	K	KONT		
Garlica Duchowna					X		K	KONT		
Garlica Murowana			X		X		B,E,K	RKOM		
Garliczka					X		K	KONT		
Grębynice					X		K	KONT		
Januszowice					X		K	KONT		
Korzkiew	X	X		X	X		A,E,K	INTE		x
Owczary			X		X		B,E,K	RKOM		
Pękowice			X		X		B,E,K	REKN		
Przybysławice			X		X		B,K	RKOM		
Trojanowice					X		K	KONT		
Węgrzce			X		X		B,E,K	RKOM		
Wola Zachariaszowska					X	X	K	KONT		

Kol. 2 – wartość potencjalna zabytkowa: zespół historyczny jednorodny lub nawarstwiony, o czytelnej formie i dobrym lub dość dobrym stanie zachowania,

Kol. 3 – wartość potencjalna zabytkowa: zespół historyczny jednorodny lub nawarstwiony, o czytelnej formie i różnym stanie zachowania,

Kol. 4 - wartość potencjalna zabytkowa: zespół historyczny jednorodny lub nawarstwiony, o czytelnej formie i zaniedbanym lub zdegradowanym stanie zachowania,

Kol. 5 – wartość potencjalna współczesna: zespół o jednorodnym, dobrze zachowanym wyrazie w zakresie formy i stanu zachowania, niebudzącym zastrzeżeń konserwatorskich,

Kol. 6 – wartość potencjalna mieszana: zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo harmonizującym z dawnym, czytelnym wyrazie na tle układu historycznego, o dobrze lub dość dobrze zachowanej formie,

Kol. 7 – wartość potencjalna mieszana: zespół o dominującym wyrazie współczesnym, sprzecznym z dawnym, o słabo czytelnym lub nieczytelnym wyrazie i zdegradowanym stopniu zachowania dawnej formy.

Kol. 8 – **„A”**-strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, **„B”**- strefa pośredniej ochrony konserwatorskiej, **„E”**- strefa ochrony ekspozycji i ochrony elementów, **„K”**- strefa ochrony krajobrazowej, „otuliny” zespołu czy obiektu,

Kol. 9 – RKOM - rekompozycja, **KONT** – kontynuacja, **INTE – i**ntegracja, **KONS –** konserwacja, **REKN –** rekonstrukcja.

Zasobami godnymi upowszechnienia będą; **kapliczki** w Batowicach, Garliczce i Grębynicach, **dwory i zabudowania gospodarcze** w Garlicy Murowanej, Owczarach, Węgrzcach, przykłady związane z krajobrazem rolniczym, w postaci budownictwa takiego jak **chaty, zagrody i folwarki,** w Bibicach wraz z izbą regionalną, w Bosutowie, Boleniu i Dziekanowicach, poaustriackie fortyfikacje i umocnienia Pękowicach, Zielonkach, Bibicach i Węgrzcach.

Przykładem zabudowy tzw. nawsiowej /zagrody po dwóch stronach wydłużonego placu/, jest zabudowa Trojanowic.

Nie do przecenienia są na terenie Gminy **miejsca ważne historycznie takie jak**:

Obóz warowny powstańców kościuszkowskich w Bosutowie, upamiętniony w 100-ną rocznicę powstania pamiątkowym obeliskiem.W czasie powstania narodowego (Insurekcji zwanej kościuszkowską) w 1794 roku przez cały kwiecień wojsko naczelnika Tadeusza Kościuszki, po zwycięskiej bitwie pod Racławicami, przebywało w obozie warownym w Bosutowie. Tu nastąpiła reorganizacja i rozbudowa oddziałów, tu naczelnik wydał szereg zarządzeń i odezw, w tym zmierzający do pozyskania chłopów poprzez złagodzenie pańszczyzny. Tu też kilkudziesięciu rannych kosynierów zmarło od ran bitewnych i zostali pochowani w zbiorowej mogile na granicy Bosutowa i Dziekanowic. Dziś pamiątką po tym wydarzeniu jest obelisk, wzniesiony w 100 rocznicę bitwy pod Racławicami, odnowiony i ponownie odsłonięty w 1946 roku.

Dwór zaprojektowany przez Jana Matejkę dla córki Heleny w Boleniu. XIX-wieczny dwór w Boleniu zaprojektował i wybudował sławny malarz Jan Matejko. Budynek otrzymała od ojca w wianie najmłodsza córka Helena, która zamieszkała w nim ze swoim mężem, też malarzem,

Józefem Unierzyskim. Niestety, Matejko przed swoją śmiercią nie zdążył już dokończyć ołtarza, który miał zdobić jedną z elewacji. W 1914 r. dwór został udostępniony dla wojska, a w części, gdzie mieściła się pracownia, rozebrano dach, wstawiając działo. Pierwotny stan dwór odzyskał dopiero w latach 90. XX wieku.

Miejsce zamieszkania Eugeniusza Kwiatkowskiego w Owczarach, światowej sławy inżyniera i wicepremiera polskiego rządu Eugeniusza Kwiatkowskiego. Majątek miał wówczas ponad 72 ha. W czasie II wojny działał tam punkt sanitarny Armii Krajowej. W 1945 r., pomimo reformy rolnej, majątek pozostał w rodzinie ministra. Eugeniusz Kwiatkowski wówczas sprzedał kilka hektarów gruntów, wyposażył też dobrowolnie w grunt najstarszych współpracowników majątku. Jednak pięć lat później majątek odebrano Kwiatkowskiemu i przekazano pod zarząd i użytkowania Państwowemu Szpitalowi dla Psychicznie Chorych w Kobierzynie. Dziś w XIX-wiecznym dworze mieści się Dom Pomocy Społecznej. Zabudowania otacza park dworski, założony pod koniec XIX w., ze wspaniałymi okazami drzew (m.in. dębami, lipami, bukami, grabem i modrzewiem), będącymi pomnikami przyrody.

Miejsce zamieszkania Stanisława Wyspiańskiego w Węgrzcach. Wielki polski artysta, dramaturg, malarz, architekt i poeta Stanisław Wyspiański (1869-1907) ostatnie miesiące swego życia spędził w Węgrzcach, gdzie mieszkał z żoną chłopką Teodorą Teofilą Pytko. Miał dom w Węgrzcach, tu też przeniósł swoją pracownię. W niej powstały jego ostatnie rysunki i dramaty: „Powrót Odysa" i „Zygmunt August". Dom Wyspiańskiego już nie istnieje – rozebrali go saperzy austriaccy w 1914 roku. W jego miejscu stoi jednak dziś obelisk, a artystę upamiętnia popiersie, znajdujące się przed szkołą w sąsiednich Bibicach, noszącą jego imię.

Ważnym elementem krajobrazu kulturowego są zachowane do dzisiaj i kultywowane zwyczaje takie jak „Herody” i „Pucheroki”.

Herody

Pucheroki

3.2.3. Zabytki nieruchome

Nr	Miejscowość	Obiekt zabytkowy	Obecna funkcja obiektu	Rodzaj użytkowa-nia	Lokalizacja adres nr działki
1	Batowice	**Park krajobrazowy z XIX w. zespołu dworskiego Rogalskich** wł. powiat krakowski	rekreacja	służba zdrowia -//-	centrum miejscowości Batowice, na terenie DPS, dz.nr 213/1
2	-//-	**Dom z ok 1914 r**., współwł. Danuta Kurkiewicz, Władysław Raźny, Jolanta Szymoniak	mieszkalna	zamieszkały	Batowice 22 dz. nr 214
3	-//-	**Kapliczka ceglana słupowa z taflami z majoliki, I poł. XVII w.**	kultowa	kultowe	centrum miejscowości
4	Boleń	Zespół dworski– **dwór z ok.1898r.,** wł. Janina Woźniak, Danuta Woźniak, Lucyna Woźniak-Śliwa, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-654 w dniu 12.07.1993 r.	mieszkalna	zamieszkały	Boleń 25 dz. nr 72
5	-//-	Zespół dworski – **stodoła z lat 30-tych XX w.,** wł. j/w, wpisana do rejestru zabytków pod nr A-654 w dniu 12.07.1993 r.	pustostan	nie użytko-wany	-//-
6	-//-	Zespół dworski– **park z przełomu XIX/XX w.,** wł. j/w, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-654 w dniu 12.07.1993 r.	rekreacyjna		-//-
7	-//-	**Dom z ok 1920 r.**, współwł. Maria Łysek, Lucyna Jakóbik, Kazimierz Skołucki	mieszkalna	zamieszkały	Boleń 2 dz.nr 123/4
8	//-	**Dom** z **ok. 1920 r**., wł. Władysława Kałoń	mieszkalna	zamieszkały zaniedbany	Boleń 8 dz.nr 135
9	-//-	**Dom z 1922 r**., wł. Szczepan Podsiadło	mieszkalna	zamieszkały	Boleń 31 dz.nr 116
10	Bosutów	**Dom z 1919 r**., wł. Wiktoria Waśko	mieszkalna	zamieszkały	Bosutów-4 dz.nr 376
11	-//-	**Dom z 1919 r.**, wł. Piotr Gajoch	mieszkalna	zamieszkały	Bosutów 7 dz.nr 369
12	-//-	**Dom z 1919 r.**, wł. Wojciech Waśko, Aldona Brzozowska-Waśko	mieszkalna	zamieszkały	Bosutów 28 dz.nr 374
13	-//-	**Dom z 1918 r.,** wł. Janina Najder	mieszkalna	zamieszkały	Bosutów 33 dz. nr 439/1

14	Dziekanowice	Zespół dworski – **Dwór z pocz. XX w.,** wł. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	siedziba SHRO, mieszkalno biurowa	administra-cyjny i zamieszkały	Dziekanowice 117A dz. nr 1/1
15	-//-	Zespół dworski – **Budynek gospodarczy z pocz XX w.,** wł j/w	produkcyj-na	stajnia	-//
16	-//-	Zespół dworski – **park krajobra-zowy z ok 1920 r.,** wł. j/w .	rekreacyjna	teren zielony	-//-
17	-//	**Dom z ok 1930 r**., wł. Zbigniew Pietrzkowski	mieszkalna	zamieszkały	Dziekanowice 35, dz.nr 142
18	Garlica Murowana	Zespół dworski – **spichlerz z 1 poł. XIX w.**, wł. Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-442	dydaktycz-na	zajęcia dy-daktyczne	Garlica Mur. 35, dz.nr 309
19	-//-	Zespół dworski – **lamus z 1 poł XVII w.**, wł j/w, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-442	mieszkalna	zamieszkały	-//-
20	-//-	Zespół dworski – **brama wjazdo-wa z 1 poł. XIX w.**, wł. j/w, wpisana do rejestru zabytków pod nr A-442	ozdobna	-	-//-
21	-//------	Zespół dworski – **park krajobra-zowy z XVIII w. i z XIX w.**, wł. j/w, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-442	-//-	w złym stanie, nie użytkowany	-//-
22	Garliczka	**Kapliczka** mur. **z 1876 r.**	kultowa	kultowe	Garliczka, przy drodze gminnej
23	Grębynice	**Kapliczka** mur. **z 1863 r.**	-//-	-//-	Grębynice koło Remizy OSP
24	Januszowice	**Dom z ok. 1925** r., wł. Irena Kowalczyk	mieszkalny	zamieszkały	Januszowice 39, dz. nr 120
25	-//-	**Młyn wodny z ok.1850 r.**, wł. Leszek Nowacki	opuszczony	nie użytkowany	Januszowice dz.nr 14/2
26	Korzkiew	Zespół kościoła parafialnego p.w. Jana Chrzciciela – **Kościół z 1623r**. wł. Parafia Rz-K w Korzkwi, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-622	religijna	kultowe	Korzkiew na wzgórzu dz.nr 36/2
27	-//-	Zespół kościoła parafialnego p.w Jana Chrzciciela – **plebania z przeł.XIX/XX w**., wł. j/w, wpisana do rejestru zabytków pod nr A-622	mieszkalna	zamieszkała	-//- dz.nr 56
28	-//-	Zespół kościoła parafialnego p.w. Jana Chrzciciela – **obora ze**	gospodar-cza	użytk. gosp.	-//- dz. nr 56

		stajnią **z przeł. XIX/XX w.** wł .j/w, wpisana do rejestru zabytków pod nr A-622			
29	-//-	Zespół kościoła parafialnego p.w. Jana Chrzciciela – **ogrodzenie mur. Z ok. 1858 r.,** wpisane do rejestru zabytków pod nr A-622	ozdobna	ogrodzenie	-//-
30	-//-	**Kapliczka z 1820 r.** wł. nie ustalona	kultowa	kultowe	pod Kościołem
31	-//-	Zespół zamkowy - **zamek z XV w.**, przebudowany w 2 poł. XVI w. i odbudowywany od 2000 r., wł. Anna i Jerzy Donimirski, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-486 w dniu 12.03.1984 r.	mieszkalna i usługowa	zamieszkały hotel	Korzkiew dz. nr 126
32	-//-	Zespół zamkowy – **budynek folwarczny I z pocz. XX w** ., remont w latach 80-tych XX w. wł. kom. Gmina Zielonki, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-486 w dniu 12.03.1984 r.	Usługowa /baza ZHP/	turystyka rekreacja	Korzkiew dz. nr 63/1
33	-//-	Zespół zamkowy – **budynek folwarczny II z pocz. XX w.**, remont w latach 80-tych XX w. wł. j/w, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-486 w dniu 12.03.1984 r.	-//-	-//-	-//-
34	Korzkiew	Zespół zamkowy - **park krajobrazowy z XVII-XIX w**., wł.Anna i Jerzy Donimirski	park	rekreacja	Korzkiew dz. nr 63/2
35	Owczary	**Szkoła** z ok 1910 r., wł. Gmina Zielonki	szkoła	oświata	Owczary 64 dz. nr 274/3
36	-//-	Zespół dworski Kwiatkowskich – **dwór z pocz. XX w**. wł. powiat krakowski, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-494 w dniu 15.10.1984 r.	PDPS - państwowy dom pomocy społecznej	Służba zdrowia	Owczary dz. nr 58/33
37	-//-	Zespół dworski Kwiatkowskich – **park krajobrazowy z 1780 r.**, przekomponowany, wł. j/w, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-494 w dniu 15.10.1984 r.	-//-	-//-	-//-
38	-//-	**Dom z ok 1910 r., wł. Antoni Bryła**	mieszkalna	zamieszkały	Owczary 5 dz. nr 39/1

39	-//-	**Dom z 1915 r.**, wł. Józef Derdaś	mieszkalna	zamieszkały	Owczary 91 dz. nr 195/10
40	-//-	Zagroda – **obora z ok 1880 r.**, wł. Ewa i Paweł Włodarz	pustostan	-	Owczary 23 dz. nr 27/4
41	Trojanowice	**Szkoła z ok. 1920 r**. wł. Gmina Zielonki	przedszko-le	oświata	Trojanowice, dz. nr 546
42	-//-	**Dom** drewn. **z ok. 1900 r**., wł. Regina Woźniak	mieszkalna	zamieszkały	ul. Krakowska 106 / wcz. Trojanowice 17/
43	-//-	**Dom** mur. **z ok. 1900 r**., wł. Zdzisław i Leopold Miroń	mieszkalna	zamieszkały	ul. Krakowska 74 /wcz. Trojanowice 66,
44	Pękowice	**Fort** pancerny **PĘKOWICE** nr 44ai bateria sprzężona, z 1896-1902 r., wł. Paweł Piątkowski, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-687	pustostan	ruina	Pękowice na wzgórzu, dz. nr 108
45	Bibice	**Fort** międzypolowy pancerny BIBICE nr 45a z 1895-1896 r., wł. PZU S.A., wpisany do rejestru zabytków pod nr A-854	pustostan	ruina	Bibice, dz. nr 663/1
46	-//-	**Dom z ok. 1905 r**., wł. Irena Kućmierz	mieszkalna	zamieszkały	Rynek 4, dz. nr 751
47	-//-	**Dom z ok 1930 r**., wł. Bożena Wadowska	mieszkalna	zamieszkały	ul. T.Kościuszki 13, dz.nr 838
48	Bibice	**Dom z ok 1920** r., wł. Bronisław Bińczycki	mieszkalna	zamieszkały	ul. Zarzecze 19, dz. nr 824
49	-//-	**Dom z ok. 1925 r**., wł. Stanisław i Zofia Cieślik	mieszkalna	zamieszkały	ul. Źródlana 10, dz. nr 382
50	-//-	**Dom drewn. z ok. 1920 r**., wł. Wanda Melaniuk	mieszkalna	zamieszkały	ul. T. Kościuszki 97 dz. nr 974
51	-//-	**Dom drewn. z ok. 1920 r**., wł. Piotr Banaś	pustostan	nie uzytkowany	Bibice, ul. Krótka 1 dz. nr 1001
52	-//-	**Dom drewn. z ok. 1920 r**., wł. Zbigniew Zawrzykraj	mieszkalna	zamieszkały	ul. T. Kościuszki 101, dz.nr 979
53	-//-	**Dom drewn.z ok. 1920 r.**, wł. Władysław i Anna Sierant,	mieszkalna	zamieszkały	ul Zarzecze 3 dz. nr 812/1
54	Węgrzce	**Fort** artyleryjski **ŁYSA GÓRA** nr	pustostan	ruina	dz. nr 481/25

		47 z baterią i ostrogiem fortecznym z 1874–1880 r., przebudowany ok 1910 roku, wł. SM „Grodzka”, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-29M w dniu 10.07.2006 r.			
55	-//-	**Fort** międzypolowy pancerny **WĘGRZCE** nr 47a z 1887-1896 roku odrestaurowany w 2006 roku, wł. Paweł Piątkowski, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-29M w dniu 10.07.2006 r.	siedziba adm. firmy „EQUS”	Biura	ul. Forteczna 5 dz. nr 461/20
56	-//-	Zespół dworski – **dwór z ok 1900r.,** siedziba SDOO Węgrzce, wł. AWR Skarbu Państwa	mieszkalna admin.	mieszkania biura	Węgrzce, dz. nr 305/
57	-//-	Zespół dworski – **obora z przeł. XIX/XX** w., wł. j/w	gospodar-cza	produkcja rolna	-//-
58	-//-	Zespół dworski – **stodoła z ok 1900 r**., wł. j/w	-//-	-//-	-//-
59	-//-	Zespół dworski – **spichlerz** z ok. 1900 r., wł. j/w	-//-	-//-	-//-
60	-//-	Zespół dworski – **park krajobra-zowy z przeł. XIX/XX w.,**wł. j/w	zieleń	teren zielony	-//-
61	-//-	**Dom z ok 1935 r**., wł. Władysław Prażmowski, Stefan Sapeta, Jan Sapeta	mieszkalna	zamieszkały	A 4 nr 9 dz. nr 431
62	-//-	**Dom z ok. 1930 r.**, wł. Dominika Nagelholz	mieszkalna	zamieszkały	A 1nr 22 dz. nr 356
63	-//	**Dom z ok. 1920 r.,** wł. Stefania i Edward Adamscy	mieszkalna	zamieszkały	A 1nr 2 dz. nr 376
64	Zielonki	Zespół kościoła parafialnego p.w. Narodzenia NMP – **Kościół zakrystią z 1524 r. prezbiterium z 1533 r.,** wpisany do rejestru zabytków pod nr A-16	religijna	kultowe	ul. Ks. Zięby dz. nr 583
65	-//	Zespół kościoła parafialnego p.w. Narodzenia NMP – **budynek inwentarski z XIX w.,** wpisany do rejestru zabytków pod nr A-16	budynek. pomocni-czy	gospodarcza	-//
66	-//-	**Kapliczka kolumnowa** z 1636r.. „Na Rozdziałowskim”	kultowa	kultowe	ul Krakowskie Przedmieście
67	-//-	**Kapliczka drewniana** z przeł. XIX/XX w.	-//	-//-	Zielonki, ul. Ks. Zięby
68	-//-	**Fort** artyleryjski **ZIELONKI** nr 45	hotel	turystyczna	ul. Do Fortu 8

		z 2 bateriami z ok 1884 r. odrestaurowany w 2000 roku, wł. ZU „Południe” w Krakowie, wpisany do rejestru zabytków pod nr A-41M w dniu 10.02.2006 r.			dz. nr 467/31
69	-//-	**Cegielnia z ok 1900 r.,** wł. Leszek Gibała, Barbara Sieklińska, Teresa i Jerzy Marcinkowski	hurtownia	handel	ul.Do cegielni dz. nr 927/25
70	-//-	**Młyn mechaniczny z 1928 r.,** „Na Rozdziałowskim”, wł. Józef Firek, Jerzy Grochowski Zakład „Pajęczyna” Gospoda „We Młynie”	Zakład produkcyj-ny, lokal gastrono-miczny	gospodarcza uslugowa	ul.Krakowskie Przedmieście dz. nr 1612/2, 1612/4, 1612/5
71	-//-	**Młyn mechaniczny z 1928 r.**, wł. Jerzy Znamirowski Zakład „Elgotech”	-//-	-//-	ul.Krakowskie Przedmieście dz. nr 1243/1
72	-//-	**Dom z ok 1900 r**. wł. Dariusz Piątek,	pustostan	nie zamieszkały	ul.Krakowskie Przesmieście 97, dz. nr 735
73	-//-	**Dom z ok 1930 r.**,wł. Roman Baran	mieszkalna	zamieszkały	ul. Ks. Zięby 0dz. nr 1250
74	-//-	**Dom z ok. 1918 r**., wł. Tomasz Przęczek	mieszkalna	zamieszkały	ul. Krakow-skie Przed-mieście 192 dz. nr 663
75	-//-	**Dom z końca XIX w.**, wł. Krzysz-tof i Janina Furlaga dz.nr 1229	mieszkalna	zamieszkały	ul. Wiktorii Baranówny 4 dz.nr 1229
76	-//-	**Dom mur. z 1913 r.**, dawny Państwowy Zakład Lecznicy dla Zwierząt, wł. Andrzej Lusina	mieszkalna	zamieszkały	ul. Krakow-skie Przed-mieście 144

3.2.4. Zabytki ruchome

1. Barokowa kapliczka kolumnowa z piaskowca z 1636 roku, wykonana z czarnego marmuru w warsztatach dębnickich, fundowana przez mieszczanina krakowskiego Andrzeja Pawlikowica, zwieńczona latarnią z figurką Pieta, posadowiona na niewielkim kopcu ziemnym i czterobocznym cokole ogzymsowanym w Zielonkach „Na Rozdziałowskim”/obecnie ul. Krakowskie Przedmieście/, Decyzją OZ-IV-24/85 z 19 sierpnia 1985 r. została wpisana do rejestru zabytków ruchomych pod nr B-389, odrestaurowana w 2011 r.
2. Barokowa rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem z przełomu XVII/XVIII w., umieszczona pierwotnie w kapliczce znajdującej się w pobliżu kościoła w Zielonkach, przy ulicy Ks.

Zięby, obecnie znajduje się w kościele parafialnym w Zielonkach.

3. Kadzielnica manierystyczna i łódka na kadzidło z 1624 r. w kościele parafialnym w Zielonkach.
4. Ornat z haftem z przeł. XVII/XVIII w. w kościele Parafialnym w Zielonkach.
5. Ołtarz św. Józefa i patronów strzegących od chorób z ok1700 r., w kościele parafialnym w Korzkwi.
6. Obraz Chrzest Chrystusa z 1 poł. XVII w. w kościele parafialnym w Korzkwi.
7. Obraz Matki Boskiej Śnieżnej z 1 poł. XVII w. w kościele parafialnym w Korzkwi.
8. Monstrancja wieżyczkowa z 1640 r., w kościele parafialnym w Korzkwi.
9. Pacyfikał z 1 połowy XVII w., w kościele parafialnym w Korzkwi.
10. Dwie hermy relikwiarzowe kobiece, gotycko-renesansowe z XVI w.,w kościele parafialnym w Korzkwi.
11. Relikwiarzyk gotycki z puszką ujętą kryształem z końca XIV w., w kościele parafialnym w Korzkwi.
12. Eksponaty Zgromadzone w Izbie Pamięci w Bibicach. Gromadzenie zbiorów rozpoczęto w 1964 r. Na ekspozycję składają się: meble, sprzęty kuchenne, plastyka obrzędowa (szopki z lalkami, ozdoby bibułkowe, pająki), obrazy, skrzynia krakowska, stroje i atrybuty Pucheroków i kolędnicze, stroje krakowskie, fotografie, kroniki, publikacje związane z historią Bibic, a także eksponaty archeologiczne, i znaleziska geologiczne.
13. Książki o Zielonkach – „Wesele Bibickie" H. Banaś, „Bibicka Pieśń" – H. Banaś, „Legendy bibickie" - H. Banaś, „Nad Białuchą" - T. Gwizdała (rękopis przekazany przez autora Centrum Kultury w Zielonkach), "W tej pięknej ziemi Gmina Zielonki od Średniowiecza do czasów współczesnych" – M. Wyżga, w których opisane są fakty, legendy, zwyczaje, obrzędy, pieśni i przyśpiewki.
14. Zdjęcia, mapy i dokumenty w posiadaniu CKPiR i biblioteki w Zielonkach.

3.2.5. Zabytki archeologiczne

Ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje odrębne pojęcie zabytku archeologicznego, podając, że jest to zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3, pkt 4). Na terenie Gminy Zielonki są 2 stanowiska archeologiczne stanowiące zabytki i wpisane do rejestru zabytków oraz 148 stanowisk archeologicznych poza rejestrem, które podlegają ochronie i każda ingerencja budowlana w obszarze ich położenia wymaga zgody Małopolskiego Konserwatora Zabytków.

Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Lp	Miejscowość	Typ stanowiska	Nr rejestru	Rok wpisu
1	Węgrzce	osada	835	1968
2	Zielonki	obozowisko jaskiniowe	1310	1974

Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy

Lp	Miejscowość	Numer stanowiska	Typ stanowiska
1	Batowice	st. A	- cmentarzysko z epoki neolitu
2	-//	st. B	– osada prahistoryczna
3	-//-	st. C	– osada prahistoryczna
4	-//-	st. D	– osada wielokulturowa
5	-//-	st. E	– osada prahistoryczna
6	-//-	st. F	– osada prahistoryczna
7	Bibice	st. 1	– osada z epoki neolitu
8	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
9	-//-	st. 4	– osada z epoki neolitu
10	-//-	st. 5	– osada z epoki neolitu
11	-//-	st. 6	– osada z epoki neolitu
12	-//-	st. 7	– osada z epoki neolitu
13	-//-	st. 8	– osada z epoki neolitu
14	-//-	st. 9	– osada z epoki neolitu
15	-//-	st. 10	– osada prahistoryczna
16	-//-	st. 11	– osada z epoki brązu
17	-//-	st. 12	– osada z epoki neolitu
18	Bosutów	st. 1, 2, 6	– kompleks osad prahistorycznych

19	-//-	st. 3	– osada wielokulturowa, cz. na terenie Młodziejowic
20	-//-	st. 4	– osada prahistoryczna
21	-//-	st. 5	– osada prahistoryczna
22	-//-	st. 7	– osada wielokulturowa, cz. na terenie Dziekanowic
23	-//-	st. 8	– osada wielokulturowa
24	-//-	st. D	– osada prahistoryczna
25	-//-	st. E	– osada prahistoryczna
26	-//-	st. F	– osada prahistoryczna
27	-//-	st. G	– osada prahistoryczna
28	-//-	st. H	– osada prahistoryczna
29	-//-	st. J	– osada prahistoryczna
30	-//-	st. K	– osada prahistoryczna
31	-//-	st. L	– osada prahistoryczna
32	-//-	st. M	– osada prahistoryczna
33	Brzozówka	st. 1	– osada z epoki neolitu
34	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
35	-//-	st. 3	– osada z epoki neolitu
36	-//-	st. 4	– osada z epoki neolitu
37	-//-	st. 5	– osada z epoki neolitu
38	Dziekanowice	st. 1	– osada prahistoryczna
39	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
40	-//-	st. D	– kurhan, częściowo na terenie Bosutowa
41	-//-	st. E	– cmentarzysko i osada z epoki neolitu
42	-//-	st. F	– osada prahistoryczna
43	-//-	st. G	– osada z epoki neolitu
44	-//-	st. H	– osada wielokulturowa
45	-//-	st. I	– osada wielokulturowa
46	-//-	st. J	– osada prahistoryczna
47	-//-	st. K	– osada prahistoryczna
48	Garlica Duchowna	st. 1	– osada z epoki neolitu
49	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
50	-//-	st. 3	– osada prahistoryczna
51	Garlica Murowana	st. 1	– osada prahistoryczna
52	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
53	-//-	st. 3	– osada z epoki neolitu
54	-//-	st. 4	– osada z epoki neolitu
55	Garliczka	st. 1	– osada z epoki neolitu
56	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
57	-//-	st. 3	– osada z epoki neolitu
58	-//-	st. 4	– osada z epoki neolitu
59	-//-	st. 5	– osada z epoki neolitu
60	-//-	st. 6	– osada z epoki neolitu
61	-//-	t. 7	– osada z epoki neolitu, cz.na terenie Garlicy Duch.

62	-//-	st. 8	– osada z epoki neolitu, cz.na terenie Trojanowic
63	Giebułtów	st. 1	– cmentarzysko i osada prahistoryczna, cz. na terenie Pękowic
64	-//-	st. 9	– osada prahistoryczna, cz. na terenie Pękowic
65	Górna Wieś	st. 1	– osada z okresu neolitu, cz. na terenie Garliczki
66	Grębynice	st. 1	– osada z okresu neolitu
67	-//-	st. 2	– osada z okresu neolitu
68	-//-	st. 3	– osada z okresu neolitu
69	-//-	st. 4	– osada z okresu neolitu
70	-//-	st. 5	– osada z okresu neolitu
71	-//-	st. 6	– osada z okresu neolitu
72	-//-	st. 7	– osada z okresu neolitu
73	-//-	st. 8	– osada z okresu neolitu
74	-//-	st. 9	– osada z okresu neolitu
75	-//-	st. 10	– osada z okresu neolitu
76	-//-	st. 11	– osada z okresu neolitu
77	-//-	st. 12	– osada z okresu neolitu
78	-//-	st. 13	– osada z okresu neolitu
79	-//-	st. 14	– osada z okresu neolitu
80	Grębynice	st. 15	– osada z okresu neolitu
81	-//-	st. 16	– osada z okresu neolitu
82	-//-	st. 17	– osada z okresu neolitu
83	-//-	st. 18	– osada z okresu neolitu
84	-//-	st. 19	– osada z okresu neolitu
85	Januszowice	st. 1	– osada z okresu neolitu
86	-//-	st. 2	– osada z okresu neolitu
87	-//-	st. 3	– osada z okresu neolitu, cz. na terenie Przybysławic
88	Korzkiew	st. 1	– zamek
89	-//-	st. 2	– osada z okresu neolitu
90	-//-	st. 3	– osada z okresu neolitu
91	-//-	st. 4	– osada z okresu neolitu
92	-//-	st. 5	– osada z okresu neolitu
93	-//-	st. 6	– osada z okresu neolitu
94	-//-	st. 7	– osada z okresu neolitu
95	Kraków-Prądnik Czerwony	st. 4	– osada prahistoryczna, cz. na terenie Węgrzc
96	Kraków- Tonie	st. 10	– osada z epoki neolitu, cz. na terenie Zielonek
97	Niebyła	st. 2	– osada prahistoryczna, cz. na terenie Brzozówki
98	Owczary	st. 1	– osada z epoki neolitu
99	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
100	-//-	st. 3	– osada z epoki neolitu, cz. na terenie Naramy
101	-//-	st. 4	– osada z epoki neolitu

102	-//-	st. 5	– osada z epoki średniowiecza
103	-//-	st. 6	– osada z okresu wpływów rzymskich
104	-//-	st. 7	– osada prahistoryczna
105	-//-	st. 8	– osada z epoki neolitu
106	-//-	st. 9	– osada z epoki neolitu
107	-//-	st. 10	– osada z epoki neolitu
108	-//-	st. 11	– osada z epoki neolitu
109	Pękowice	st. 1	– osada prahistoryczna
110	Przybysławice	st. 1	– osada z epoki neolitu
111	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
112	-//-	st. 3	– osada z epoki neolitu, cz. na terenie Korzkwi
113	-//-	st. 4	– osada z epoki neolitu
114	-//-	st. 5	– osada z epoki neolitu
115	-//-	st. 6	– osada z epoki neolitu
116	-//-	st. 7	– osada z epoki neolitu, cz. na terenie Januszowic
117	-//-	st. 8	– osada z epoki neolitu
118	-//-	st. 9	– osada z epoki neolitu
119	-//-	st. 10	– osada z epoki neolitu
120	Trojanowice	st. 1	– osada z epoki neolitu
121	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu
122	-//-	st. 3	– osada z epoki neolitu
123	-//-	st. 4	– osada z epoki neolitu
124	-//-	st. 5	– osada prahistoryczna
125	Węgrzce	st. A	– osada prahistoryczna
126	-//-	st. B	– osada wielokulturowa
127	-//-	st. C	– osada wielokulturowa
128	-//-	st. D	– osada wielokulturowa
129	Wola Zachariaszowska	st. 1	– osada z epoki neolitu
130	-//-	st. 2	– osada z epoki neolitu, cz. na terenie Górnej Wsi
131	-//-	st. 3	– osada z epoki neolitu
132	-//-	st. 4	– osada z epoki neolitu
133	-//-	st. 5	– osada z epoki neolitu
134	-//-	st. 6	– osada prahistoryczna, cz na terenie Bibic
135	Zielonki	st. 2	– osada z epoki neolitu
136	-//-	st. 3	– osada prahistoryczna
137	-//-	st. 4	– osada prahistoryczna
138	-//-	st. 5	– osada prahistoryczna
139	-//-	st. 6	– osada prahistoryczna
140	-//-	st. 7	– osada z epoki średniowiecza
141	-//-	st. 8	– osada prahistoryczna, cz. na terenie Garlicy Murowanej
142	-//-	st. 9	– osada z epoki neolitu
143	-//-	st. 10	– osada prahistoryczna
144	-//-	st. 11	– osada prahistoryczna

145	-//-I	st. 12	– osada z epoki neolitu
146	-//-	st. 13	– osada z epoki neolitu
147	-//-I	st. 14	– osada prahistoryczna
148	-//-	st. 15	– osada z epoki neolitu

3.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

W zbiorach **Muzeum Etnograficznego im. Seweryna Udzieli** w Krakowie, znajduje się 67 obrazów jednej z najbardziej cenionych tzw malarek naiwnych, nieżyjącej już, byłej mieszkanki Zielonek – Katarzyny Gawłowej (1896 – 1982). Katarzyna Gawłowa należy do grona najbardziej cenionych artystów naiwnych. Urodziła się w Zielonkach. Całe życie malowała na ścianach, piecu, suficie – kwiatki, ptaki, zwierzęta, krakowiaków, herody, ludową kapelę, Matkę Boską, Chrystusa, sceny biblijne, świętych i anioły. Odkryta została w 1973 r. przez krakowskiego artystę plastyka Mieczysława Górowskiego i Jacka Łodzińskiego. Od tego czasu zaczyna malować obrazy na dykcie, kartonie i tekturze. Malowała za pomocą temper. Szczególnym znakiem jej malarstwa jest skłonność do pawich, krakowskich kolorów i biała, płaska twarz postaci. Najważniejszym wydarzeniem w artystycznym życiu Katarzyny Gawłowej był jej wernisaż w krakowskim Muzeum Etnograficznym w grudniu 1977 r., kiedy zaprezentowano kilkaset jej prac. Dziś jej prace znajdują się w muzeach i kolekcjach prywatnych na całym świecie.

Św. Barbara – K. Gawłowa

Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach jest właścicielem dwóch obrazów namalowanych przez Katarzynę Gawłową.
Spis obrazów Katarzyny Gawłowej znajduje się w zał. nr 2 do Programu.
Muzeum Etnograficzne dysponuje też m.in. trzema obrazami nieżyjącej już malarki pochodzącej z Bibic, Marii Kotulskiej. Spis obrazów znajduje się w zał. nr 3 do Programu.
Wśród zasobów muzeum można znaleźć też filmy nakręcone w latach 50-tych ubiegłego wieku przez wybitnego etnografa prof. Romana Reinfussa, dokumentujące zwyczaje ludowe, takie jak np. film "Pucheroki. Zwyczaje wielkanocne". Na tymże filmie, oprócz Pucheroków można zobaczyć Katarzynę Gawłową.

W zbiorach **Muzeum Historycznego Miasta Krakowa** znajdują się fotografie i negatywy przedstawiające tzw. typy ludowe w regionalnych strojach lub fotografie portretowe mieszkańców Gminy autorstwa znanego krakowskiego fotografa Ignacego Kriegera, pochodzące z przełomu XIX i XX wieku.

Kobieta z Zielonek

Archiwalne fotografie przedstawiające mieszkańców Zielonek archiwizują też instytucje kulturalne działające na terenie CKPiR, takie jak Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach, czy Biblioteka Publiczna w Zielonkach.
Lista fotografii i negatywów ze zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa dotyczących gminy Zielonki znajduje się w zał. nr 4 do Programu.

3.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwem niematerialnym będą tu nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne, herb Gminy, zwyczaje, przekazy ustne, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę. To także styl budownictwa regionalnego, tradycje i zwyczaje, stroje ludowe, muzyka, przyśpiewki, przypowieści, legendy, postacie i miejsca historyczne związane z gminą, itp.

Elementy tego dziedzictwa zostały opisane w książkach Henryka Banasia takich jak „Wesele Bibickie", zawierającej opis wesela, „Bibicka pieśń" zawierającej teksty pieśni i przyśpiewek miejscowych, „Legendy" zawierającej miejscowe legendy, rękopisie Tadusza Gwizdały zawierającym podania i wierzenia miejscowe oraz w książce Mateusza Wyżgi „W tej pięknej ziemi – Gmina Zielonki od średniowiecza do czasów współczesnych, w rozdziale poświęconym dziedzictwu kulturowemu gminy Zielonki.

Przedmioty związane z dziedzictwem kulturowym Gminy, zgromadzone zostały przez Henryka Banasia w jedynym dotychczas miejscu, mającym charakter muzeum – Izbie Regionalnej w Domu Ludowym w Bibicach.

Izba regionalna w Bibicach

Wśród tradycji, zwyczajów i obrzędów kultywowanych na terenie gminy Zielonki o znaczeniu ponadlokalnym będą; tradycja Pucheroków oraz zwyczaj chodzenia po kolędzie zwany Herody.

Do unikatowych tradycji kultywowanych na terenie gminy Zielonki należy przede wszystkim

zwyczaj **Pucheroków.** Wsie w gminie Zielonki nie pozostawały bez wpływów Krakowa jako ośrodka uniwersyteckiego. Świadczy o tym, pochodząca z XVII wieku tradycja krakowskich żaków chodzenia po Pucherach. Chłopcy ubrani w przepasane powrósłem odwrócone kożuchy i w stożkowatych czapach, niegdyś słomianych, dziś z kolorowych bibułek, odwiedzają bakalarskim zwyczajem gospodynie, nakłaniając je wierszowanymi oracjami do przekazania poczęstunku.

Wywodzi się ten zwyczaj od staropolskiego zwyczaju recytowania pod krakowskimi kościołami rymowanych tekstów przez żaków. Po wprowadzeniu zakazu tych praktyk przez kurię biskupią w 1780 r. zwyczaj przeniósł się do okolicznych wsi.

Dzięki działalności regionalisty Henryka Banasia i Centrum Kultury, dbających o ciągłość tradycji, można corocznie w Niedzielę Palmową zobaczyć i usłyszeć Pucheroki na bibickim Rynku podczas Przeglądu Pucheroków. Centrum Kultury pielęgnuje też ten unikatowy w skali kraju zwyczaj w inny sposób - projektując i wykonując figurkę drewnianej lalki Pucheroka – maskotki gminy Zielonki.

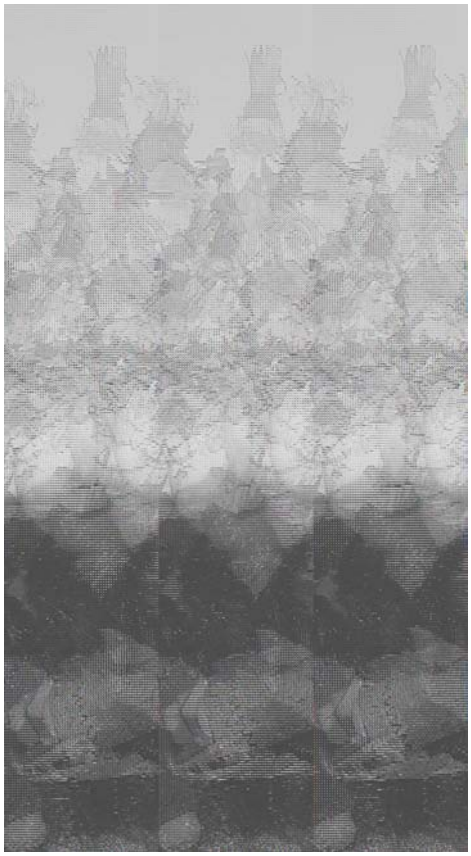

Pucheroki - maskotki

„**Herody”** to bożonarodzeniowa tradycja kolędowania przejawiająca się w funkcjonowaniu artystycznych grup kolędniczych. Charakterystyczne dla powiatu krakowskiego, a więc i dla gminy Zielonki, jest odgrywanie podczas kolędowania inscenizacji wydarzeń na dworze króla Heroda, gdy w Betlejem narodził się Syn Boży. W czasie przedstawienia obserwujemy reakcję władcy Judei na wieść o narodzeniu Mesjasza, jego okrutny rozkaz rzezi niewiniątek i karę za pychę i okrucieństwo. W świcie Heroda występują Turek, Ułan, Hetman, odwiedza go też Żyd, wreszcie Śmierć i Diabeł. W gminie Zielonki działa, od 1995 roku w obecnym składzie, wielokrotnie nagradzana grupa Herodów, laureat wielu nagród, m. in. podczas Karnawału Góralskiego w Bukowinie Tatrzańskiej. Widowiska herodowe wprowadzają do obrzędu kolędowego elementy teatru o treści opowiadającej o wydarzeniach biblijnych. Ich rodowód sięga średniowiecznych misteriów religijnych, które odgrywane były w kościołach z okazji większych świąt. Do Polski, jak podają źródła, trafiły jeszcze przed XIII wiekiem, gdyż władze kościelne wydawały niekiedy zakazy ich praktykowania. Stąd przedstawienie przeniosły się do wiosek.

Herody

3.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zespoły i obiekty zabytkowe objęte ochroną na mocy ustawy z dnia 15.02.1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach, wpisane do rejestru zabytków województwa małopolskiego, wyciąg z rejestru zabytków prowadzonego przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

Lp	Miejscowość	Rodzaj zabytku	Podstaw prawna	Nr rejestru	Własność
1	Boleń	Zespół dworski – dwór, budynek gospodarczy, ogród	Dec. z 2.07.1993 r.	A-654	Janina, Danuta, Lucyna Woźniak

2	Korzkiew	Zespół zamku - zamek, park 2 budynki gospo-darcze,	Dec.z 12.03.1984 r.	A-486	Jerzy Donimirski Gmina Zielonki
3	Korzkiew	Zespół Kościoła	Dec. z 4.07.1990 r.	A-622	Parafia Rzymsko-Katolicka w Korzkwi
4	Owczary	Zespół dworski – dwór, park	Dec. z 15.10.1984 r.	A-494	Powiat Krakowski
5	Pękowice	Fort 44a	Dec. z 20.11.1995 r.	A-687	Paweł Piątkowski
6	Bibice	Fort 45a	Dec. z 27.06.1990 r.	A 854	PZU S.A. Warszawa
7	Węgrzce	Fort 47	Dec. z 10.07.2006 r.	A-29/M	SM „Grodzka”
8	Węgrzce	Fort 47a	Dec. z 10.07.2006 r.	A-29/M	Paweł Piątkowski
9	Zielonki	Fort 45	Dec, z 10.02.2006 r.	A-41/M	ZU „Południe” Kraków
10	Garlica Murowana	Zespół dworski – dwór, lamus, spichlerz, brama wjazdowa	Dec. z 15.04.1977 r.	A 442	Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
11	Zielonki	Zespół Kościoła	Dec. z 10.04 1068 r.	A-380 (A-16)	Parafia Rzymsko Katolicka w Zielonkach

3.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gminna ewidencja zabytków została wykonana na zlecenie Gminy w listopadzie 2006 roku. Podstawę sporządzenia gminnej ewidencji stanowiło Rozporządzenie Ministra Kultury z 14 maja 2004 roku w sprawie prowadzenia rejestrów zabytków krajowej wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz.U.Nr 124 z 2004 r., poz. 1305). Zgodnie z opracowanym na tej podstawie przez krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków oprogramowaniem, założono gminną ewidencję – rejestr- w formie zbioru kart adresowych wraz z ich opisem i zdjęciami. W 2011 roku dokonano aktualizacji ewidencji polegającej na uzupełnieniu kart ewidencyjnych, wykreśleniu zabytków nieistniejących lub takich, które utraciły swój zabytkowy charakter w wyniku modernizacji lub remontu. Pismem OZKr.DW.440-87/10/11 z dnia 4 lipca 2011 roku, Wojewódzki Konserwator Zabytków w Krakowie potwierdził i uzgodnił Gminną Ewidencję Zabytków, stwierdzając równocześnie, że jet ona zgodna z wojewódzką ewidencja zabytków i może stanowić podstawę do sporządzenia lub aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, programu opieki nad zabytkami oraz wydawania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, kolejowej lub lotniska celu

publicznego, zgodnie z art.7 i art. 22 pkt 4 i5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz.1568 z późn.zm.). Rejestr sporządzony na podstawie uzgodnionej ewidencji posłużył do opracowania punktu 3.2.3. niniejszego Programu - „Zabytki nieruchome".

3.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Korzkiew - kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela zbudowany w 1623 r. na miejscu drewnianego, odbudowany po pożarze w 1858 r., wczesnobarokowe wnętrze, murowany z kamienia i cegły, tynkowany, jednonawowy, z węższym prezbiterium, zakończonym półkoliście, ze sklepieniem kolebkowo- krzyżowym. Wnętrze kościoła sklepione krzyżowo. Dach dwuspadowy kryty blachą, od płn. zakrystia ze skarbczykiem, przy nawie od płd. kruchta, od zach. wieża zwieńczona pokryciem piramidalnym z krzyżem. Portal główny renesansowo-manierystyczny, w jego trójkątnym zwieńczeniu kartusz z herbami Nałęcz, Leliwa, Junosza i Rawicz. Ołtarz główny z ok. poł. XVII w., boczny z ok 1700 r., późnobarokowy. Kościół otoczony ogrodzeniem pełnym, murowanym z kamienia ze sterczynkami. W obwodzie muru po stronie wewnętrznej rząd lip i kasztanów tworzących zwarty masyw starodrzewia. Na zach. od kościoła usytuowana plebania z przełomu XIX/XX w. o cechach stylu „dworkowego" oraz resztki założenia parkowego i cmentarz.

Kościół parafialny w Korzkwi

Zielonki - zespół kościoła parafialnego p.w. Narodzenia NMP wzmiankowany w 1325 r., obecna forma z XVI w., późnogotycki z elementami renesansowymi, murowany z cegły, tynkowany, jednonawowy z węższym i niższym prezbiterium powstałym w 1533 r. autorstwa Jakuba Żura i kamieniarza Kaspra Simona, ze sklepieniem krzyżowo-żebrowym, zamkniętym trójbocznie, z dwoma kruchtami oraz zakrystią powstałą w 1524 r., kaplicą przylegającą od płn. do nawy powstałej w 1538 r. W kościele renesansowe ścienne tabernakulum z 1533 r., również autorstwa Kaspra Simona. Portale zakrystii renesansowe. Dachy dwuspadowe nierównej wysokości kryte dachówką i blachą. Na kalenicy nad nawą barokowa wieżyczka na sygnaturkę, z latarnią i pokryciem baniastym. Kościół otoczony ogrodzeniem pełnym, w obwodzie cmentarza przykościelnego starodrzew. Dzwon z 1616 r., odlany na Kazimierzu.

Kościół parafialny w Zielonkach

Korzkiew – zamek częściowo odbudowany z ruin, pierwotnie gotycki z 2 poł. XIV w., obiekt hotelowo – konferencyjny. Zamek był przebudowywany w XVI w. w stylu renesansowym, od pocz. w. XX w ruinie. Zachowany obrys murów w kształcie nieforemnego wieloboku, brama wjazdowa, budynek bramy prostokątny, przybudowany do muru obronnego. Ratunek dla zabytku nadszedł w roku 1997, w którym to roku nowy właściciel podjął się odnowy zniszczonego obiektu. Plany i kosztorysy odbudowy oraz aranżacji otoczenia opracowali architekci, konsultujący się z prof. Januszem Bogdanowskim. Prace prowadzone były nieprzerwanie w latach 1997-2003. Dzięki temu korzkiewski zamek jest obecnie pierwszym i jak dotąd jedynym obiektem architektury obronnej na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, podniesionym z trwałej ruiny w ciągu ostatnich 200 lat. W przyszłości ma powstać hotel z pełnym zapleczem gastronomicznym i restauracja w przyziemiu głównego budynku, rewaloryzacji ma także zostać poddany angielski park krajobrazowy założony w XVIII/XIX wieku, wykorzystujący naturalne ukształtowanie terenu. U podnóża wzniesienia wzgórza korzkiewskiego znajdują się pozostałości dawnego folwarku z dwoma budynkami z w. XIX/XX murowanymi.

Zamek w Korzkwi

Bosutów (Boleń) - dawny zespół dworski, XIX-wieczny dwór o cechach eklektycznych, murowany, piętrowy, z ryzalitem bocznym w elewacji frontowej w Boleniu zaprojektował i wybudował sławny malarz Jan Matejko. Częściowo zburzony przez Austriaków w czasie I wojny światowej. Przy nim stodoła z lat 30. XX w. W otoczeniu resztki założenia parkowego z kilkunastoma okazami starodrzewia.

Dwór w Bosutowie

Garlica Murowana - zespół dworsko-parkowy. Dwór usytuowany w centralnej części założenia, wzniesiony w obecnej postaci w końcu w. XVIII z częściowym przekształceniem w w. XIX. Drewniany, w części płn.-wsch. murowany, tynkowany, parterowy z podpiwniczeniem, z portykiem kolumnowym pośrodku, obecnie w ruinie (zawalenie dachu w roku 1988), park z w. XVIII-XIX w stanie reliktowym. Usytuowany na zach. od dworu lamus pochodzący z 1 poł. w. XVII renesansowy, murowany, potynkowany, piętrowy, na rzucie kwadratu, sklepiony w parterze kolebkowy z lunetami. Spichlerz z bramą wjazdową pochodzący z I poł. XIX w.

Brama wjazdowa w Garlicy Murowanej

Lamus

Owczary - zespół pałacowo-parkowy złożony z pałacu wzniesionego w pierwszych latach XX w. zapewne w miejscu wcześniejszego dworu, piętrowy, na rzucie symetrycznym z płytkimi ryzalitami bocznymi w elewacji płd. park usytuowany na skarpie opadającej trzema tarasami ku południowi - w obecnym stanie krajobrazowy z czytelnymi reliktami wcześniejszego układu regularnego (z w. XVIII) - ogrodu tarasowego. Na wschód od pałacu i parku pozostałości kompleksu d. folwarku (stodoła, obora, wozownia i kurnik) zgrupowanych wokół prostokątnego dziedzińca. Był on przed II wojną własnością światowej sławy inżyniera i wicepremiera polskiego rządu Eugeniusza Kwiatkowskiego. Majątek miał wówczas ponad 72 ha. W czasie II wojny działał tam punkt sanitarny Armii Krajowej. W 1945 r., pomimo reformy rolnej, majątek pozostał w rodzinie ministra. Eugeniusz Kwiatkowski wówczas sprzedał kilka hektarów gruntów, wyposażył też dobrowolnie w grunt najstarszych współpracowników majątku. Jednak pięć lat później majątek odebrano Kwiatkowskiemu i przekazano pod zarząd i użytkowania Państwowemu Szpitalowi dla Psychicznie Chorych w Kobierzynie. Dziś w XIX-wiecznym dworze mieści się Dom Pomocy Społecznej. Zabudowania otacza park dworski, założony pod koniec XIX w., ze wspaniałymi okazami drzew (m.in. dębami, lipami, bukami, grabem i modrzewiem), będącymi pomnikami przyrody.

Dwór Kwiatkowskich w Owczarach

Fortyfikacje, należące do zewnętrznego III pierścienia Twierdzy Kraków:

Pękowice - fort nr 44a wzniesiony w latach 1896-1902, fort międzypolowy, pancerny, mały (złożony z koszar z wieżami pancernymi, otoczonymi fosą z kaponierą). Zieleń osłonowa o charakterze starodrzewu parkowego oraz odcinek drogi fortecznej.

Bibice – fort nr 45a, wzniesiony w r. 1896 mały, pancerny, w przedpolu fortu głównego Węgrzce z zachowaną zielenią osłonową typu parkowego, w ruinie, będący dzisiaj własnością i użytkowany przez PZU.

Węgrzce – fort nr 47a, Wegrzce, budowany w latach 1896-1902, fort główny dwuwałowy, pancerny z zielenią osłonową o charakterze starodrzewu parkowego połączony odcinkiem drogi rokadowej z fortem Łysa Góra nr 47. Dzisiaj odrestaurowany, siedziba firm usługowych.

Fort nr 47a w Węgrzcach

Węgrzce – fort nr 47 Łysa Góra, fort główny artyleryjski jednowałowy**,** pochodzący z lat 1874-89 usytuowany na płd.-wsch. od poprzedniego, będący własnością SM „Grodzka".

Zielonki - fort nr 45 Marszowiec pochodzący z r. 1884, fort główny, artyleryjski złożony z bastionu z placem broni, fosy, koszar szyjowych, głównego schronu, oraz wału z poprzecznicami i schronami pogotowia, z kaponierami, z dwoma bateriami sprzężonymi, maskowany zielenią osłonową o charakterze starodrzewu, z odcinkiem drogi rokadowej, odbrestaurowywany od 2000 roku i dzisiaj użytkowany jako hotel.

Fort nr 45 Marszowiec

Batowice - zespół dworsko-parkowy Rogalskich z przełomu XIX/XX w., w wyniku przebudów utracił całkowicie cechy stylowe i zabytkowe, park dworski pierwotnie w stylu „ogrodów włoskich", przekomponowany na przeł. XIX i XX w. i po 1975 r. na park krajobrazowy z pozostawionym reliktem ogrodu włoskiego. Z zabytkowego dworu pozostały jedynie piwnice. Zespół użytkowany przez DPS.

Pozostałe obiekty chronione na mocy innych przepisów, w części będące w ewidencji gminnej, o dużym znaczeniu historycznym:

Dziekanowice - relikt dawnego założenia dworskiego. Na miejscu dworu drewnianego z r. 1820 wzniesiony ok. r. 1960 nowy budynek murowany o cechach stylu „dworkowego", murowany. Poprzedzony od przodu rozległym podjazdem z kolistym gazonem z pomnikiem przyrody (lipa). Założenie parkowe przekształcone, zachowane fragmenty starodrzewia. Na wsch. od dworu znajdują się dawne budynki gospodarcze (obory i stajnie) murowane, parterowe otaczające wydłużony dziedziniec folwarczny.

Węgrzce - zespół dworski złożony z nowszego dworu (murowanego, piętrowego z facjatami na osi ryzalitu środkowego w elewacji frontowej i tylnej). W otoczeniu pozostałości założenia parkowego na starasowanym stoku wzniesienia.

Cmentarze z zespołami zieleni towarzyszącej, tworzącej zwarte masywy starodrzewia:

Korzkiew - cmentarz usytuowany na zachód od zespołu kościelno-plebańskiego, na wzniesieniu w ogrodzeniu murowanym.

Zielonki - cmentarz usytuowany na płn.-zach. od kościoła, na wzniesieniu, w widłach dwóch dróg wiejskich, układ geometryczny, kwaterowy, z najstarszymi nagrobkami z poł. w. XIX o cechach neogotyckich i klasycystycznych. Na kulminacji wzniesienia w środku układu kaplica.

Kapliczki, figury przydrożne i pomniki, takie jak: kapliczki w Batowicach, Grębynicach, Garliczce, Korzkwi, Zielonkach, figury w Batowicach, Grębynicach, Garlicy, Owczarach, Trojanowicach i Zielonkach, pomnik /obelisk/ w Bosutowie ku czci Tadeusza Kościuszki. Najcenniejsze z nich to kapliczka w Batowicach z 1poł.XVII w. i kapliczka w Zielonkach z 1636 roku.

Kapliczka w Batowicach

Kapliczka w Zielonkach

Tradycyjna zabudowa drewniana w dobrym stanie w poszczególnych miejscowościach po dokonaniu komisyjnego przeglądu.

Dom w Bosutowie

Budownictwo przemysłowe - zachowane **2 młyny** w Zielonkach, zabudowane po roku 1928, murowane, piętrowe, kryte dachówką, o napędzie mechanicznym, obecnie nieczynne, wykorzystywane w inny sposób. **Cegielnia** założona w r. 1911 z budynkami murowanymi i urządzeniem z okresu budowy, nieczynna, również wykorzystywana w inny sposób.

Stanowiska archeologiczne, wykaz w załączeniu, najciekawsze stanowiska to**: Batowice** - osada i cmentarzysko neolityczne, **Bosutów** - cmentarzysko kultury ceramiki sznurowej, pozostałości osadnictwa z okresu wpływów rzymskich, **Węgrzce** - osada z okresu wpływów rzymskich, pozostałości osadnictwa neolitycznego, groby kultury ceramiki sznurowej, **Zielonki** - jaskinia „Zielonkowska" - stanowisko kulturowe z epoki kamienia, osadnictwo neolityczne z okresu lateńskiego i rzymskiego.

Krajobraz Gminy Zielonki należy do jednego z najcenniejszych w skali kraju i podlega ochronie prawnej. Większość obszaru Gminy położona jest w Parku Krajobrazowym „Dolinki Krakowskie" i Dłubniańskim Parku Krajobrazowym należących do Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych oraz jej północna część w otulinie Ojcowskiego Parku Narodowego.

4. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy, analiza szans i zagrożeń

4.1. Analiza SWOT

Czynniki wewnętrzne.

Czynniki zewnętrzne.

Szanse - O	Zagrożenia - T
1. Możliwe pozyskanie na ochronę i opiekę nad zabytkami środków zewnętrznych. 2. Kultywowanie i wspieranie lokalnych tradycji przez władze samorządowe wojewódzkie i powiatowe. 3. Rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych i ich ogromne zainteresowanie zabytkami oraz środowiskiem kulturowym. 4. Rozwój mediów i nowych systemów informacji dla celów promowania zabytków, środowiska kulturowego i tras turystycznych. 5. Możliwość pozyskania informacji na temat środowiska kulturowego i zabytków w internecie. 6. Stała poprawa dostępności komunikacyjnej gminy i jej miejscowości. 7. Stały rozwój inicjatyw lokalnych mających na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy, organizacja wystaw zasobów zabytkowych tematycznych, próba stworzenia muzeum gminnego. 8. Stała poprawa środowiska naturalnego. 9. Dobre przykłady włączenia zabytków w obieg gospodarczy. 10. Kultywowanie ważnych wydarzeń historycznych i dorobku wybitnych postaci związanych z gminą. 11. Wytyczenie podstawowych tras turystycznych rowerowych. 12. Ujęcie działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami w gminie w Powiatowy Program Ochrony nad Zabytkami.	1. Brak egzekucji prawa w dziedzinie ochrony zabytków, niewystarczający nadzór nad zabytkami. 2. Komercjalizacja zabytków oddalająca je od upowszechnienia. 3. Presja inwestorów i przedsiębiorców do przebudowy i niewłaściwego wykorzystania obiektów zabytkowych. 4. Presja inwestorów do niewłaściwej ingerencji w krajobraz kulturowy i zabudowę niezgodną z tradycją lokalną. 5. Mała świadomość lokalnej społeczności na temat ekonomicznych aspektów zrównoważonego krajobrazu, brak wiedzy na temat zabytków, tożsamości i krajobrazu kulturowego gminy. 6. Konflikt pomiędzy walorami krajobrazowymi dziedzictwa kulturowego a procesami urbanizacyjnymi. 7. Ograniczony dostęp do obiektów zabytkowych i zbiorów znajdujących się w rękach prywatnych. 8. Brak zaangażowania funkcjonalnego i finansowego Gminy w opiekę nad zabytkami znajdującymi się w rękach prywatnych. 9. Niedostateczne doradztwo specjalistyczne dla inwestorów. 10. Wypieranie materialnych wytworów dziedzictwa kulturowego gminy przez obce produkty o niskiej wartości estetycznej /ogrodzenia/. 11. Brak „instytucji” powołanej do opieki nad zabytkami na terenie gminy. 12. Trudny dostęp do środków na ochronę zabytków na terenie gminy ze względu na „zabytkowy Kraków”.

4.2. Ocena

Wykonana powyżej, analiza SWOT, ma pomóc w określeniu założeń gminnego programu opieki nad zabytkami, ma pomóc w określeniu podstawowych priorytetów tego programu, kierunków działań i zadań. Wykazane w analizie mocne strony i szanse stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy, wskazują na duże możliwości i duży wpływ tych zasobów na możliwości jej

rozwoju, również w dziedzinach innych niż te, związane z budownictwem mieszkaniowym.

Słabe strony zasobów i charakter zagrożeń wynikają głównie z charakteru gminy i jej celu strategicznego, „sypialni Krakowa", związanej z tym ekspansji budownictwa mieszkaniowego oraz presji inwestycyjnej na tereny dotychczas niezainwestowane i prawnie chronione. Te słabe strony i zagrożenia wynikają również z wykorzystania niektórych zabytków w celach komercyjnych i związany z tym brak ich dostępności. Wynikają z braku profesjonalnego zarządzania zasobami i pomysłu, w jaki sposób to zarządzanie zorganizować, W programie należałoby przyjąć takie działania, aby te sprzeczności ze sobą w jakiś sposób pogodzić i zaplanować zadania pozwalające na rzeczywistą ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami na terenie Gminy.

5. Założenia programowe

5.1.Priorytety programu opieki

Priorytet I

Organizacja ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości jej mieszkańców.

Priorytet II

Rewaloryzacja obiektów zabytkowych oraz ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Gminy.

5.2.Kierunki działań programu opieki

Priorytety	Kierunki działań
Priorytet I Organizacja ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości jej mieszkańców	• Organizacja opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym na szczeblu Gminy. • Stworzenie szerokiego dostępu do informacji na temat dziedzictwa kulturowego gminy. • Popularyzacja wiedzy i edukacja na temat gminnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego. • Promocja obiektów zabytkowych gminy i jej dziedzictwa kulturowego w celu rozwoju turystyki kulturowej. • Specjalistyczne rozpoznanie badawcze obiektów i zespołów zabytkowych, dotychczas nie rozpoznanych,
Priorytet II Rewaloryzacja obiektów zabytkowych oraz ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy	• Zahamowanie procesu degradacji zabytków i poprawa ich stanu. • Kompleksowa ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego. • Poszerzenie zasobów dziedzictwa kulturowego gminy. • Podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności zabytków i zasobów dziedzictwa kulturowego na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.

5.3.Zadania programu opieki

Kierunki działań	Zadania
Priorytet I 1.Organizacja opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym gminy.	• Utworzenie stanowiska lub powołanie pełnomocnika ds. zabytków i dziedzictwa kulturowego w Gminie. • Powołanie gminnego zespołu ds. opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym gminy oraz ich promocji.
2.Stworzenie szerokiego dostępu do informacji na temat dziedzictwa kulturowego gminy.	• Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy, publikacja gminnego rejestru zabytków. • Opracowanie mapy zabytków gminy i jej promocja. • Opracowanie szlaków turystycznych tematycznych, pieszych i rowerowych, wykorzystujących walory kulturowe gminy i ich udostępnienie. • Opracowanie i stworzenie informacji wizualnej (tablice informacyjne) zawierające opis zasobów i wartość historyczną obiektów.
3.Popularyzacja wiedzy i edukacja na temat gminnego i regionalnego dziedzictwa kultury.	• Organizacja konkursów i wystaw, mających na celu popularyzację wiedzy na temat zabytków i dziedzictwa kulturowego gminy. • Wydawanie i wspieranie publikacji poświęconych problematyce zabytków i dziedzictwa kulturowego gminy. • Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego gminy. • Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego gminy do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć o tej tematyce.
4.Promocja obiektów zabytkowych gminy i jej dziedzictwa kulturowego w celu rozwoju turystyki kulturowej.	• Wypromowanie zabytków poprzez wydanie tematycznych folderów, map, publikacji na stronie internetowej itp. • Opracowanie tematycznych szlaków, np. śladem fortów, kapliczek, zabudowy drewnianej, itp. • Uczestnictwo w targach wystawach i dniach poświęconych promocji kulturowej regionu, w tym Gminy.
5.Specjalistyczne rozpoznanie badawcze obiektów i zespołów zabytkowych dotychczas nie rozpoznanych.	• Zebranie informacji, stworzenie dokumentacji opisowej i fotograficznej nowych obiektów mających znaczenie historyczne dla Gminy, w tym rejestracja historycznych nagrobków na cmentarzach, kapliczek dotychczas niefigurujących w ewidencji, rozpoznanie zbiorów znajdujących się w zasobach muzealnych. • Współdziałanie w tej dziedzinie z miłośnikami historii i młodzieżą szkolną na etapie wstępnym, a następnie z fachowcami. • Wnioskowanie o wpis obiektów rozpoznanych do Gminnego Rejestru Zabytków.

Priorytet II 1.Zahamowanie procesu degradacji zabytków i poprawa ich stanu.	• Poinformowanie właścicieli o tym, że ich obiekty znajdują się w Gminnej Ewidencji Zabytków. • Publikacja na stronie internetowej Gminy, uzgodnionego z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. • Organizacja konkursu pod hasłem „ najlepiej utrzymanego obiektu zabytkowego Gminy”. • Utworzenie Gminnego Funduszu Ochrony Zabytków i opracowanie i przyjęcie regulaminu wypłaty środków finansowych na pomoc w ratowaniu obiektów zabytkowych. • Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność Gminy. • Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie środków finansowych na rewaloryzację zabytków będących własnością Gminy.
2.Kompleksowa ochrona dziedzictwa kulturowego Gminy.	• Opracowanie studium i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględniających ochronę kompleksową obiektów zabytkowych i przestrzeni kulturowej, w tym przyrodniczej, w miejscach o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi. • Powołanie parków kulturowych i sporządzenie planów ich ochrony – np.”Park kultury w Bibicach”(najwięcej zachowanych zabytkowych domów drewnianych), „Park kultury przemysłowej w Zielonkach”(cegielnia, młyny). • Opieka nad kultywowaniem gminnych tradycji – „Pucheroki”, „Herody”, zespoły folklorystyczne itp.
3.Podjecie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności zabytków i zasobów dziedzictwa kulturowego na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.	• Opracowanie wzorów i zasad umieszczania tabliczek informacyjnych na obiektach zabytkowych we współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych. • Opracowanie i umieszczenie tablic informacyjnych w miejscowościach o dużej ilości obiektów zabytkowych, zawierających opis i mapę dojścia (dojazdu). • Wspieranie i pomoc w utworzeniu muzeum Gminnego, gromadzącego i ratującego ruchome obiekty zabytkowe. • Wyznaczanie i budowa szlaków turystycznych, ścieżek tematycznych i edukacyjnych wraz z obiektami małej architektury, (drogi,chodniki, ławki, podesty, punkty widokowe, tablice informacyjne). • Publikacja informacji o zabytkach i dziedzictwie kulturowym Gminy na stronach internetowych Gminy. • Cykliczne publikacje na temat historii poszczególnych obiektów.

Priorytet	Kierunki działań	Zadania	Wykonawcy	Termin realizacji
1. Organizacja ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości jej mieszkańców.	**1.1.** Organizacja opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym na szczeblu Gminy.	**1.1.1**. Utworzenie stanowiska lub powołanie pełnomocnika ds. zabytków i dziedzictwa kulturowego w Gminie.	Wójt Gminy	2012
		1.1.2. Powołanie gminnego zespołu ds. opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym gminy oraz ich promocji.	-//-	2012
	1.2. Stworzenie szerokiego dostępu do informacji na temat dziedzictwa kulturowego Gminy	**1.2.1**. Publikacja gminnego rejestru zabytków na stronie internetowej Gminy oraz wydanie folderu (wkładki do gazety).	Inspektor ds. opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym Gminy, zwany dalej Inspektorem ds. zabytków, CKPiR	2012
		1.2.2. Udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej gminy i zamieszczanie cyklicznie informacji (historii) w gazecie gminnej.		na bieżąco
		1.2.3. Opracowanie i wydanie mapy lokalizującej zabytki na terenie Gminy oraz jej promocja.	-//-	2012
		1.2.4. Opracowanie tematycznych szlaków turystycznych, pieszych i rowerowych, ścieżek edukacyjnych, wykorzystujących walory kulturowe Gminy i istniejące na terenie Gminy zabytki.	-//-	2013
		1.2.5. Opracowanie i zlecenie wykonania tablic informacyjnych dla poszczególnych miejscowości, zawierających opis zasobów i wartość historyczną obiektów zabytkowych.	-//-	2013 – 2014
	1.3. Edukacja i popularyzacja wiedzy na temat gminnego i regionalnego	**1.3.1.** Organizacja konkursów i wystaw, mających na celu popularyzację wiedzy na temat zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy.	Inspektor ds. zabytków, CKPiR, GZEAS	na bieżąco

	dziedzictwa kultury.	**1.3.2.**Wydawanie i wspieranie publikacji poświęconych problematyce zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy.	Wójt Gminy, Rada Gminy, CKPiR	-//-
		1.3.3. Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy.	-//-	2013 i na bieżąco
		1.3.4. Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć o tej tematyce	Inspektor ds. zabytków, GZEAS	2012 i na bieżąco
	1.4. Promocja obiektów zabytkowych Gminy i jej dziedzictwa kulturowego w celu rozwoju turystyki kulturowej.	**1.4.1. W**ypromowanie zabytków poprzez wydawanie tematycznych folderów, map, tablic, tabliczek, publikacji na stronach internetowych, gazecie itp.	Inspektor ds. zabytków, gminny zespół ds. zabytków, CKPiR	na bieżąco
		1.4.2.Wypromowanie szlaków, ścieżek tematycznych np. śladem fortów, kapliczek, zabudowy drewnianej itp.	-//-	2014 i na bieżąco
		1.4.3. Uczestniczenie w targach, wystawach i dniach poświęconych promocji kulturowej regionu, w tym Gminy Zielonki.	-//-	na bieżąco
	1.5. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze obiektów i zespołów zabytkowych dotychczas nie rozpoznanych i niefigurujących w gminnej ewidencji zabytków.	**1.5.1**. Zebranie informacji, stworzenie dokumentacji opisowej i fotograficznej nowych obiektów mających znaczenie historyczne dla Gminy, w tym rejestracja historycznych nagrobków na cmentarzach, kapliczek dotychczas niefigurujących w ewidencji.	Inspektor ds. zabytków, gminny zespół ds. zabytków	na bieżąco
		1.5.2. Współdziałanie w tej dziedzinie z miłośnikami	Inspektor ds. zabytków,	na bieżąco

		historii, młodzieżą szkolną i fachowcami z terenu gminy. **1.5.3**. Wnioskowanie do Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpis obiektów rozpoznanych do rejestru i ewidencji zabytków.	gminny zespół ds. zabytków, GZEAS Inspektor ds. zabytków	na bieżąco
2.Rewaloryzacja obiektów zabytkowych oraz ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Gminy	**2.1.** Zahamowanie procesu degradacji zabytków i poprawa ich stanu.	**2.1.1.** Publikacja na stronie internetowej Gminy Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.	-//-	2012
		2.1.2. Poinformowanie właścicieli zabytków o tym, że ich obiekty znajdują się w Gminnej Ewidencji Zabytków.	-//-	2012
		2.1.3. Organizacja konkursów mających na celu wyłonienie najlepszych „opiekunów” zabytków, najlepiej utrzymanego obiektu zabytkowego Gminy.	Zespół ds. zabytków, Inspektor	na bieżąco
		2.1.4. Utworzenie gminnego funduszu ochrony zabytków, opracowanie i przyjęcie regulaminu wypłaty środków finansowych na pomoc w ratowaniu obiektów zabytkowych Gminy lub przyjęcie zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace przy zabytkach.	Wójt Gminy, Rada Gminy, Zespół ds. zabytków	2014
		2.1.5. Prowadzenie prac remontowo konserwatorskich przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność Gminy.	Inspektor ds. zabytków, Kierownik RI i GK	na bieżąco
		2.1.6. Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie środków finansowych na rewaloryzację zabytków będących własnością Gminy.	Inspektor ds. zabytków	na bieżąco
	2.2. Kompleksowa ochrona dziedzictwa	**2.2.1.** Uwzględnianie w pracach planistycznych Gminy (strategia, studium,	Wójt Gminy, Rada Gminy	na bieżąco

	kulturowego Gminy.	plany miejscowe itp.) kompleksowej ochrony obiektów zabytkowych i przestrzeni kulturowej, w tym przyrodniczej, szczególnie w miejscach o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi. **2.2.2.** Powołanie parków kulturowych na terenie Gminy i sporządzenie planów ich ochrony – np. „Park kultury drewnianej w Bibicach" (najwięcej zachowanych zabytkowych domów drewnianych), „Park kultury przemysłowej w Zielonkach" (cegielnia, młyny). **2.2.3.**Opieka nad kultywowaniem gminnych tradycji takich jak „Pucheroki" „Herody", zespoły folklorystyczne itp.	Wójt Gminy, Rada Gminy CKPiR	do 2016 r. na bieżąco
	2.3. Podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności zabytków i zasobów dziedzictwa kulturowego, na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.	**2.3.1. O**pracowanie i umieszczenie tablic informacyjnych w miejscowościach o dużej ilości obiektów zabytkowych, zawierających ich krótki opis i mapę dojścia (dojazdu). **2.3.2.** Opracowanie wzorów i zasad umieszczania tabliczek informacyjnych na obiektach zabytkowych w Gminie, we współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych. **2.3.3.** Wspieranie i pomoc w utworzeniu Gminnego Muzeum, gromadzącego i ratującego przed zniszczeniem, ruchome obiekty zabytkowe pochodzące z terenu Gminy. **2.3.4**. Wyznaczanie i budowa szlaków turystycznych, ścieżek tematycznych i edukacyjnych wraz z obiektami małej architektury (drogi, ścieżki, chodniki,	Inspektor ds. zabytków, Zespół ds. zabytków Inspektor ds. zabytków, Zespół ds. zabytków Wójt Gminy rada gminy, Zespół ds. zabytków, Inspektor ds. zabytków, CKPiR Inspektor ds. zabytków, zespół ds. zabytków, kierownik RI, GK, DIS	2014 – 2016 -//- na bieżąco 2012 – 2016

		ławki, podesty, platformy widokowe, tablice i tabliczki informacyjne itp.). **2.3.5.** Publikacja informacji o zabytkach i dziedzictwie kulturowym Gminy na stronach internetowych Gminy, gazecie itp. **2.3.6.** Cykliczne publikacje na temat historii poszczególnych obiektów i dziedzictwa kulturowego Gminy.	Inspektor ds. zabytków, CKPiR -//-	na bieżąco -//-

6. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone i przyjęte w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

Instrumenty prawne – uchwalanie strategii, studium, planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego gminy, uchwalenie budżetu budowa parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością Gminy, wykonywanie decyzji Wojewódzkiego Małopolskiego Konserwatora Zabytków.

- **Instrumenty wdrożeniowe –** realizacja projektów z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zapisanych w gminnych dokumentach takich jak Strategia, Studium, Program Opieki nad Zabytkami.
- **Instrumenty finansowe –** utworzenie gminnego funduszu ochrony zabytków, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie zewnętrzne dla poprawy stanu zabytków, zachęty finansowe w postaci nagród przy organizacji konkursów, promujących ochronę zabytków, finansowanie publikacji, tablic tabliczek zawierających informację o dziedzictwie kulturowym gminy i jej zabytkach.
- **Instrumenty społeczne -** działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, młodzieżą i miłośnikami historii, powołanie gminnego zespołu ds. opieki nad zabytkami.
- **Instrumenty kontrolne -** aktualizacja gminnej ewidencji zabytków na bieżąco, monitorowanie stanu zachowania zabytków i dziedzictwa kulturowego.

7.Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Z realizacji niniejszego programu wójt Gminy co 2 lata sporządza sprawozdanie, poprzedzone fazą analiz i wniosków, a następnie oceną poziomu realizacji gminnego programu, na podstawie przyjętych i zrealizowanych zadań i kryteriów oceny.

Kryteria te to:

W ramach priorytetu I – Organizacja ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości jej mieszkańców

1. Liczba utworzonych szlaków turystycznych tematycznych pieszych i rowerowych.
2. Liczba opracowanych i udostępnionych tablic informacyjnych zawierających opis zasobów i wartość historyczną obiektów.
3. Liczba oznakowanych zabytków w postaci tabliczek informacyjnych.
4. Liczba zrealizowanych konkursów i wystaw popularyzujących dziedzictwo kulturowe Gminy.
5. Liczba publikacji w postaci map, folderów, artykułów w publikatorach o tematyce poświęconej zabytkom.
6. Liczba stworzonych elementów infrastruktury, służącej rozwojowi turystyki kulturowej.
7. Liczba zajęć edukacyjnych, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego gminy i ochrony zabytków.
8. Liczba zidentyfikowanych nowych obiektów zabytkowych i wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

W ramach priorytetu II – Rewaloryzacja obiektów zabytkowych oraz ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Gminy

1. Wartość finansowa wykonanych prac remontowo – konserwatorskich przy zabytkach będących własnością gminy.
2. Liczba utworzonych parków kulturowych.
3. Liczba opracowań studialnych mających na celu skatalogowanie obiektów zabytkowych.
4. Liczba wniosków o wpis do ewidencji zabytków.

8. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Źródłami finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami będą:

- budżet Gminy, środki CKPiR, gminny fundusz ochrony zabytków lub dotacje celowe,

- budżet osób prywatnych – osób fizycznych, fundacji, osób prawnych, kościelnych itp.,
- budżet państwa – środki Wojewody,
- budżet jednostek samorzadu terytorialnego,
- środki Unii Eauropejskiej.

9.Część graficzna programu opieki nad zabytka**mi**

Funkcje ochrony wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych na terenie Gminy spełniają otulina Ojcowskiego Parku Narodowego, Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie wraz z otuliną i Dłubniański Park Krajobrazowy wraz z otuliną.

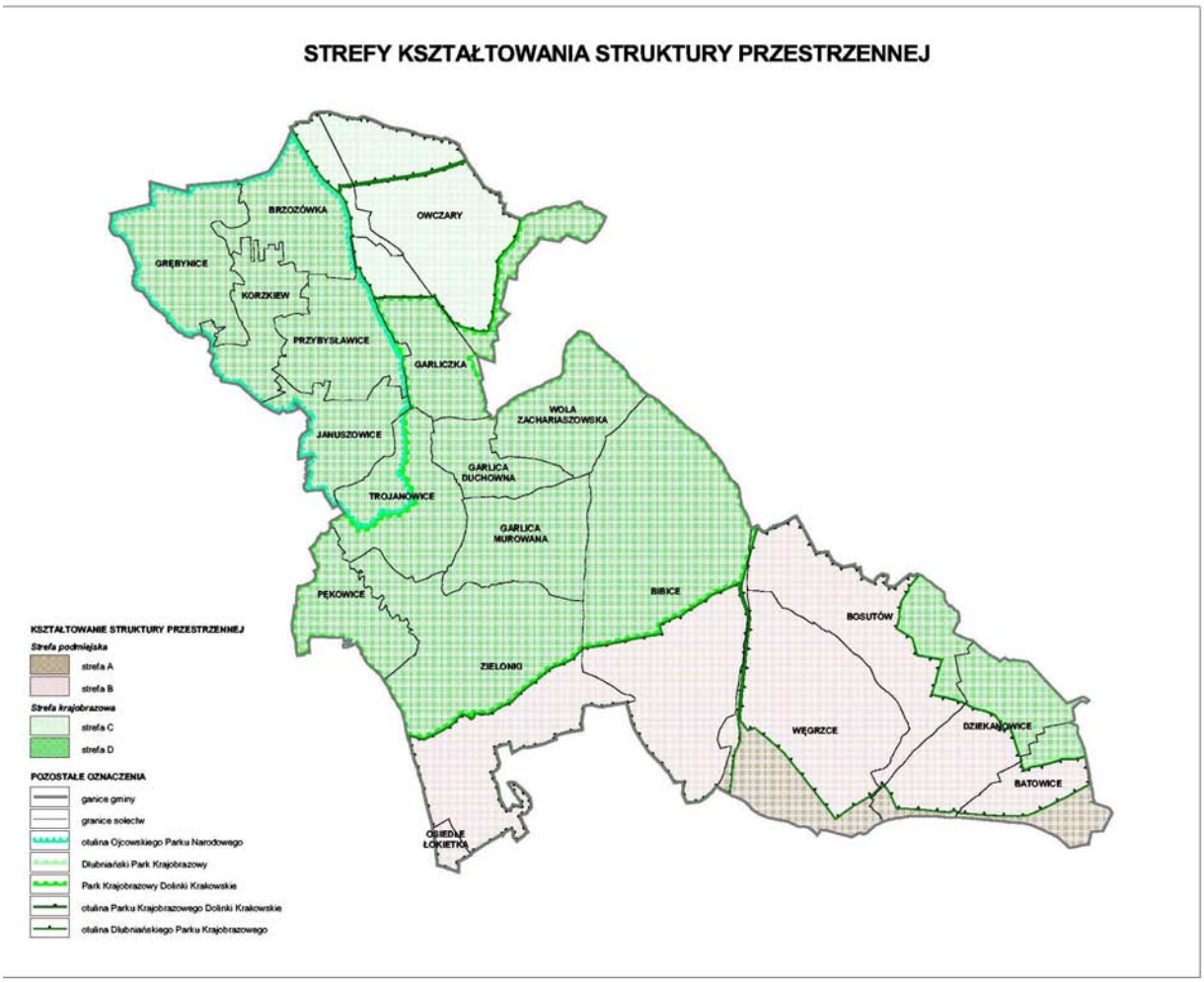

10. Aneksy

10.1. Gminna Ewidencja Zabytków uzgodniona pismem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie Nr OZKr.DW.440-87/10/11 z dnia 4 lipca 2011 roku - **zał. nr 1**

10.2. Spis obrazów Katarzyny Gawłowej, znajdujących się w Muzeum Etnograficznym im. Seweryna Udzieli w Krakowie oraz w CKPiR w Zielonkach – **zał. nr 2**

10.3. Spis obrazów Marii Kotulskiej z Bibic i innych zabytków ruchomych, znajdujących się w Muzeum Etnograficznym im. Seweryna Udzieli w Krakowie – **zał. nr 3**

10.4. Lista fotografii i negatywów ze zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa dotyczących gminy Zielonki – **zał. nr 4**

11. Literatura

1. Pradzieje i średniowiecze – praca zbiorowa, 1995r., wyd. ZJPK
2. Osadnictwo i krajobraz od schyłku średniowiecza po współczesność– praca zbiorowa pod red. Zdzisława Nogi, 1997r., wyd. ZJPK
3. Sztuka sakralna – Marian Kornecki, 1993r., wyd. ZJPK
4. W tej pięknej Ziemi, Gmina Zielonki od średniowiecza do czasów współczesnych – Mateusz Wyżga, 2009r., wyd. UG Zielonki
5. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010 – 2013 przyjęty uchwałą Nr LII/843/10 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 8.11.2010r.
6. Powiatowy program opieki nad zabytkami powiatu krakowskiego na lata 2009 -2012.
7. Gminny program opieki nad zabytkami Poradnik metodyczny – praca zbiorowa.
8. Zdjęcia będące własnością Gminy Zielonki i pochodzące ze zbiorów CKPiR.

Załącznik nr 2

Spis obrazów Katarzyny Gawłowej
będących w Zasobach Muzeum Etnograficznego w Krakowie im. Seweryna Udzieli

Malarstwo Katarzyny Gawłowej z Zielonek – obrazy na tekturze, płycie pilśniowej, sklejce

- nr inw. 49461 obraz: Św. Mikołaj
- nr inw. 49462 obraz: Święta niewiasta
- nr inw. 49463 obraz: Św. Józef z Dzieciątkiem
- nr inw. 49464 obraz: M. Boska Z Dzieciątkiem
- nr inw. 49465 obraz: Dwie Marie
- nr inw. 49466 obraz: Św. Weronika
- nr inw. 49467 obraz: Chrystus u słupa
- nr inw. 49468 obraz: Chrystus pod krzyżem
- nr inw. 49469 obraz: Chrystus Zmartwychwstały
- nr inw. 49470 obraz: Gniazdo bocianie
- nr inw. 49471 obraz: Krakowskie wesele
- nr inw. 49472 obraz: Ostatnia Wieczerza
- nr inw. 49473 obraz: Boże Narodzenie
- nr inw. 50986 obraz: Panna młoda z drużkami
- nr inw. 50987 obraz: M.Boska z Dzieciątkiem
- nr inw. 50988 obraz: Chrystus Upadający pod krzyżem
- nr inw. 50989 obraz: Chrystus Zmartwychwstały
- nr inw. 50990 obraz: Boże Narodzenie
- nr inw. 50991 obraz: Autoportret
- nr inw. 50992 obraz: Ukrzyżowanie
- nr inw. 50993 obraz: Św. Antoni z Dzieciątkiem
- nr inw. 50994 obraz: Krakowiacy
- nr inw. 50995 obraz: Chrystus w grobie
- nr inw. 50996 obraz: Drużby na wozie
- nr inw. 51015 obraz: Św. Antoni Padewski

- nr inw. 51016 obraz: M. Boska z Dzieciątkiem
- nr inw. 51017 obraz: M. Boska wśród kwiatów
- nr inw. 51018 obraz: Pokłon Trzech Króli
- nr inw. 51019 obraz: Św. Mikołaj
- nr inw. 51020 obraz: Cudowny połów ryb
- nr inw. 51021 obraz: Ucieczka do Egiptu
- nr inw. 51022 obraz: Św. Barbara
- nr inw. 51262 obraz: Procesja
- nr inw. 51263 obraz: Chrzest Chrystusa
- nr inw. 51264 obraz : Matka Boska z Dzieciątkiem
- nr inw. 51265 obraz: Św. Antoni z Dzieciątkiem
- nr inw. 51266 obraz: Gawłowa niesie obraz
- nr inw. 52426 obraz: Gawłowa zaprasza na wystawę
- nr inw. 52427 obraz: Gawłowa zaprasza na wystawę
- nr inw. 52428 obraz: Kwiaty
- nr inw. 52429 obraz: Św. Izydor
- nr inw. 52430 obraz: Jezus ze zwierzętami
- nr inw. 52431 obraz: Krakowiacy na koniach
- nr inw. 52432 obraz: Podziękowanie prezydentowi
- nr inw. 52678 obraz: Krakowiacy
- nr inw. 52679 obraz: Ślub
- nr inw. 52680 obraz: Św. Rodzina
- nr inw. 52681 obraz: Boże Narodzenie
- nr inw. 52682 obraz: Częstochowa
- nr inw. 53439 obraz: Wniebowstąpienie
- nr inw. 53440 obraz: Matka Boska Gidelska
- nr inw. 53441 obraz: Ucieczka do Egiptu
- nr inw. 53442 obraz: Wniebowzięcie Matki Boskiej
- nr inw. 53443 obraz: Krakowskie wesele
- nr inw. 63340 obraz: Para krakowska
- nr inw. 63341 obraz: Para młoda
- nr inw. 63342 obraz: Para krakowska przed kościołem

- nr inw. 63526 obraz: Chrystus Zmartwychwstały
- nr inw. 63527 obraz: Krakowiacy przed kościołem
- nr inw. 63528 obraz: Procesja
- nr inw. 63529 obraz: Para krakowska
- nr inw. 63530 obraz: Adam i Ewa
- nr inw. 65765 obraz: Pieta
- nr inw. 70641 obraz: M. Boska Różańcowa
- nr inw. 75835 obraz: Procesja Bożego Ciała
- nr inw. 81868 obraz: Para krakowska
- nr inw. 81869 obraz: Para krakowska przed kościołem

Spis obrazów Katarzyny Gawłowej

będących w zasobach Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach

– obraz: Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny

– obraz: Św. Barbara

Załącznik nr 3

Spis obrazów Marii Kotulskiej z Bibic i innych zabytków ruchomych będących w zasobach Muzeum Etnograficznego w Krakowie im. Seweryna Udzieli

Maria Kotulska - obrazy

Nr inw. 72478 – obraz: Paw pod lasem, Maria Kotulska, Bibice, 1988

Nr inw. 72479 – obraz: Trzy Korony w górach, Maria Kotulska, Bibice, 1980

Nr inw. 72480 – obraz: Anioł Stróż, Maria Kotulska, Bibice, 1993

Inne zabytki ruchome

Nr inw. 59337 – obraz wyszywany: Św. Jan Ewangelista, Zielonki, 1843 r.

Nr inw. 33932 – obraz: M. Boska Częstochowska, Zielonki

Nr inw. 49147/MEK - rzeźba: Chrystus Upadający pod Krzyżem, Zielonki

Załącznik nr 4

Lista fotografii i negatywów ze zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa dotyczących gminy ZIELONKI

FOTOGRAFIE:

Fs 2822/IX/1-24 – Album zdjęć „Sanatorium w Batowicach" ok. 1930 r., fot. Stanisław Mucha, Zygmunt Garzyński

Odbitki kolorowane:

Fs 12544/IX – Dziewczyna z Zielonek, ok. 1880 r., Zakład Fotograficzny „I. Krieger"

Fs 12545/IX – Dziewczyna z Zielonek, ok. 1880 r., Zakład Fotograficzny „I. Krieger"

Fs 12546/IX – Dziewczyna z Zielonek, ok. 1880 r., Zakład Fotograficzny „I. Krieger"

Fs 12551/IX – Kobieta z Dziekanowic, ok. 1880 r., Zakład Fotograficzny „I. Krieger"

Fs 12552/IX – Kobieta z Dziekanowic, ok. 1880 r., Zakład Fotograficzny „I. Krieger"

Fs 12574/IX – Chłop z Batowic, ok. 1880 r., Zakład Fotograficzny „I. Krieger"

Fs 12577/IX – Chłop z Woli Zachariaszowskiej, ok. 1880 r., Zakład Fotograficzny „I. Krieger"

Fs 12578/IX – Chłop z Woli Zachariaszowskiej, ok. 1880 r., Zakład Fotograficzny „I. Krieger"

KLISZE SZKLANE z zakładu fotograficznego „I. Krieger":

Batowice

MHK 4496/K Mężczyzna, ok.1885 r.

MHK 6744/K Mężczyzna, ok. 1885 r.

Dziekanowice

MHK 4744/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 4546/K Para, ok. 1885 r.

MHK 4547/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 4548/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 6853/K Kobieta, ok. 1885 r.

Pękowice

MHK 4791/K Kobieta, ok.1885 r.

Trojanowice

MHK 4825/K Kobieta, ok. 1900 r.

MHK 5039/K Kobieta, ok. 1900 r.

MHK 5171/K Kobieta, ok. 1900 r.

MHK 5157/K Kobieta (Małgorzata Woźniakowa), ok. 1900 r.

Węgrzce

MHK 3411/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 3412/K Kobieta, ok. 1885 r.

Zielonki

MHK 2438/K Kobieta i czwórka dzieci, ok. 1904 r.

MHK 4692/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 4737/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 4738/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 4934/K Kobieta, ok. 1900 r.

MHK 4936/K Kobieta, ok. 1900 r.

MHK 6683/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 6688/K Kobieta, ok. 1885 r.

MHK 6758/K Kobieta, ok. 1885 r.

Uzasadnienie do Uchwały Nr XXI/61/2012

Rady Gminy Zielonki

z dnia 22 listopada 2012 r.

Ustawa o samorządzie gminnym w art.7 ust.1 pkt 9 mówi o tym, że ochrona i opieka nad zabytkami należy do zadań własnych Gminy. Ustawa z 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wyposażyła Gminę w możliwość realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, między innymi, poprzez, opracowanie i przyjęcie do realizacji programu opieki nad zabytkami. Program taki opracowuje się i przyjmuje do realizacji na na okres 4 lat. Gminny Program Opieki nad Zabytkami został opracowany na lata 2012 - 2016. Celem Programu jest uporządkowanie i zintensyfikowanie działań majacych na celu poprawę zachowania i utrzymania dziedzictwa kulturowego Gminy oraz promocja tych zasobów. W oparciu o art. 87 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wojewódzki Konserwator Zabytków w Krakowie, pismem Nr OZKr. 5120.1.2012.DW z dnia 12 czerwca 2012 roku, pozytywnie zaopiniował i uzgodnił w/w Program, w związku z czym może on być przedłożony Radzie Gminy do uchwalenia.